

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Marie Oulehlová

Archivnictví

**KATALOG A DĚJINY HISTORICKÉHO FONDU FARNÍ
KNIHOVNY V NOVÉ BYSTŘICI**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jana Opeltovej, Ph. D.

Olomouc 2014

Poděkování:

Za cenné rady, připomínky a velice ochotné konzultace děkuji především vedoucí mé diplomové práce Janě Oppeltové. Také děkuji všem, kteří mi pomohli s konzultací na některých částech mé bakalářské práce, především kolegyním archivářkám. A také děkuji ředitelce SOkA Jindřichův Hradec PhDr. Heleně Hálové, se kterou jsme konzultovaly katalog.

Prohlášení:

Tuto práci jsem zpracovala sama pouze s použitím uvedených pramenů.

V Olomouci dne 18. 8. 2014.

Marie Ouleblová

OBSAH:

Poděkování.....	2
Čestné prohlášení.....	3
ÚVOD	5
1. DĚKANSKÝ ÚŘAD NOVÁ BYSTRICE	6
1.1. Historický vývoj obce a památky.....	8
1.2. Duchovní správa.....	12
1.3. Faráři v Nové Bystrici.....	21
1.4. Dějiny farního úřadu	13
1.5. Duchovní správci Přerova	15
2. HISTORIE FARNÍ KNIHOVNY V NOVÉ BYSTRICI	25
2.1. Uložení farní knihovny.....	25
2.2. Prameny a literatura k dějinám přerovské farní knihovny.....	25
3. POPIS FONDU FARNÍ KNIHOVNY	29
3.1. Počet svazků a časový rozsah fondu	29
3.2. Obsahové složení fondu.....	31
3.3. Tiskaři a vydavatelé	33
3.4. Signety.....	41
3.5. Ilustrace.....	43
3.6. Vazby	44
3.7. Supralibros	45
3.8. Ex libris.....	45
3.9. Vlastnické poznámky.....	45
3. 10. Čtenářské poznámky.....	48
3. 11. Fyzický stav fondu.....	49
4. SCHÉMA KATALOGIZAČNÍHO PROGRAMU	50
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	55
TIŠTĚNÉ PRAMENY	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
INTERNETOVÉ ZDROJE	81
RESUME	57
REJSTŘÍK AUTORŮ	58

ÚVOD

Na začátku bakalářské diplomové práce je popsáno město Nová Bystřice z hlediska historického, k čemuž patří i majitelé panství a popis památek.

Další část práce je zaměřena na duchovní správu. Popisuje církevní vývoj v Nové Bystřici, farní administrátory, kteří na faře působili a kostel sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici a kostel sv. Kateřiny.

Bakalářská diplomová práce zpracovává rukopisy a další tisky, které byly uloženy na faře v Nové Bystřici, a které jsou od roku 2012 uloženy v depozitáři v Nové Lhotě, který spadá pod SOkA Jindřichův Hradec.

Hlavním úkolem této práce je zpracování katalogu v programu Microsoft Access a vypracování úvodu, ve kterém je popsána rekonstrukce fondu (jsou tu popsáni především vlastníci knih), mezi které patří doba vzniku, jazyk, místo vzniku, nakladatelé a tiskaři, rozbor obsahového složení fondu a fyzického a grafického složení. Je poskytnuta také informace o fyzickém stavu fondu. V závěrečné kapitole je popsáno katalogizační schéma, podle kterého jsou řazeny jednotlivé kapitoly bakalářské práce.

Katalog byl zpracováván z fotografií, ale katalogizace byla také prováděna na farní knihovně. Základní literaturou, která byla použita, byla příručka Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů, ve které nalezneme, jak zpracovávat katalog.¹ Některé tituly a informace o autorech, vydavatelích a tiskařích byly zjišťovány u internetových zdrojů. Jednalo se především o Google Books, Google, Wikipedii a CERL Thesaurus. Z literatury to byla Voitova Encyklopedie knihy, která obsahuje všechna hesla a jména, která nějak souvisejí s knihou.²

Poznámky pod čarou podávají informace o literatuře a pramenech, ze kterých jsem čerpala, a o podávají přehled o jednotlivých signaturách knih farní knihovny, které jsou v textu uvedeny.

Tato knihovna není dosud prozkoumaná, ale přesto snad informace o ní pomohou některých badatelům.

¹ Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008.

² Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006.

1. DĚKANSKÝ ÚŘAD NOVÁ BYSTRICE

1. 1. Historický vývoj obce a památky

Město Nová Bystrice se nachází jihovýchodně od Jindřichova Hradce nedaleko státní hranice s Rakouskem.³ Sousedí s městem Stráž nad Nežárkou a s obcemi Číměř, Člunek, Kunžak, Český Rudolec a Staré Město pod Landštejnem. Vzhledem k blízkosti rakouských hranic se zde nachází 3 hraniční přechody: Nová Bystrice-Grametten, Smrčná-Haugschlag a Artolec-Hirschenschlag. Nová Bystrice leží ve výšce 588 m. n. m. v Novobystrické vrchovině, nejvyšším bodem města je Kunějovský vrch s výškou 725 m. n. m. Nová Bystrice je součástí 2 přírodních parků – většina území obce je součástí České Kanady, západní část obce spadá do přírodního parku Homolka-Vojířov. Velkou část území tvoří rybníky – Osika, Mnišský rybník a Bystrický rybník. Tyto rybníky jsou většinou napájeny říčkou Dračicí. Co se katastrální výměry týče, zaujímá Bystrice rozlohu 81, 74 km², na které žije 3 351 obyvatel (k 1. 1. 2014). Nová Bystrice se skládá ze 13 místních částí: Albeř, Artolec, Blato, Hradiště, Hůrky, Klášter, Klenová, Nový Vojířov, Ovcárna, Senotín, Skalka a Smrčná.⁴

Oblast Jindřichohradecka a Novobystricka se utvářela po více než jedno tisíciletí. Vývoj zdejší krajiny byl oproti vyvinutějším oblastem českého státu dosti opožděný, například díky těžce dostupnému horsko-lesnatému systému. Což bylo jednou z příčin poměrně pozdního osídlování této krajiny, ale také složitého formování první politické hraniční linie mezi Čechami a Rakousy. První důkazy krátkodobějšího pobytu člověka máme díky archeologickým nálezům slovanské keramiky i mohylových pohřebišť od konce 8. do 12. století v povodí řek Nežárky, Moravské Dyje a jejich přítoků a v jižní polovině území v oblasti Hostice.⁵

Úplně první písemná zmínka o Bystrici je v latinsky psané listině z roku 1175, ovšem nejednalo se o osadu, nýbrž o říčku.⁶ První písemná zpráva o Bystrici jako o osadě pochází z roku 1188. Z tohoto roku máme doloženou osadu, jež byla založená kolonisty pod názvem Fistritze.⁷ Některá literatura uvádí jako Vistritz.⁸ Stejně tak to uvádí Pamětní knihy psané na faře v Nové

³ Podhorský, Marek: Jihočeský kraj. Jindřichohradecko. Příbram 2005. s. 13.

⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Nová_Bystrice

⁵ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystricko. Praha-Litomyšl 2011. s. 11-12.

⁶ Tamtéž. s. 12.

⁷ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 184.

⁸ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 50.

Bystřici.⁹ Nová Bystřice tedy vznikla ve 12. století jako osada při zemské stezce. Proto byla již od počátku významným sídlem.¹⁰

Jako každé město, i Nová Bystřice obdržela městská práva. Kdy tomu tak bylo, se přesně neví, ale již roku 1341 byla městem (*et civitatum Wistricz*).¹¹ Některé literatura uvádí, že přímo v tomto roce získala Nová Bystřice městská práva.¹² Jedno z městských práv, která dostala, bylo povolení opevnit se, a tak se původně osada, která patřila k hradu Landštejn, v polovině 14. století vyvinula v město s vlastním opevněním.¹³

Počátky kolonizační činnosti na Novobystřicku spadají nejpozději do 70. let 12. století, kdy se této činnosti ujímá rakouský rod Zöbingenů. V severní části regionu navazovala kolonizační činnost na slovanské osídlení. Síť venkovských osad na Jindřichohradecku a Novobystřicku se zformovala v období vrcholné kolonizace ve 13. - 14. století. Kvůli drsným klimatickým podhorským podmínkám, odlehlosti a zalesněnosti patří tato oblast k nejpozději osídleným územím Čech. Na počátku 13. století řídili kolonizaci páni z Hradce. Kolonizátoři museli přivést do nově osídlené oblasti kolonisty – převážně to byli němečtí osadníci, kdežto v severní oblasti se usazovali stejným poměrem jak čeští obyvatelé, tak příslušníci bavorských kmenů, kteří přicházeli z Dolních Rakous. Kolonizační proces, který probíhal v první polovině 13. století, a který znamenal příliv německých kolonistů na Jindřichohradecko a Novobystřicko, vysvětluje dvojazyčnost mnoha obcí, jež se v této oblasti zachovávala po mnoho století.¹⁴

Také Nová Bystřice se stala obětí husitských válek. V roce 1420 ji Žižkovy oddíly dobyly, vypálily, pobily všechny muže a zajaly manželku a dceru tehdejšího majitele Lipolta Krajiře z Krajku. Město spolu s hradem se muselo znovu postavit. Od té doby dostala Bystřice přívlastek Nová. V deskách zemských se s tímto názvem setkáváme v roce 1543 (*Na Bystrziczcy nowe*).¹⁵

Za třicetileté války obyvatelé Nové Bystřice těžce strádali. Na počátku války obsadil město téměř bez odporu císařský generál Henri Duval Dampierre.

⁹ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Gedenk Buch zur Sct. Katharinakirche in Neubistritz 1888-1902, inv. č. 3.

¹⁰ Podhorský, Marek: Jihočeský kraj. Jindřichohradecko. Příbram 2005. s. 13-14.

¹¹ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 184.

¹² David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 50.

¹³ Okresní úřad v Jindřichově Hradci: Jindřichohradecko. s. 9.

¹⁴ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 39.

¹⁵ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 184-185.

V roce 1654 bylo panství Nová Bystřice spojeno s Chlumcem – dnešní Chlum u Třeboně.

Jako každé město i Bystřice si prošla sérií požárů. První se uskutečnil v roce 1607, kdy zničil zámek, kostel, radnici a hodně domů. Další požáry vznikly: v roce 1651 na radnici, v roce 1691 na zámku a další požár celého vnitřního města a v roce 1774, kdy plamenům podlehl 68 domů, zámek, kostel, obě brány a radnice.

Nová Bystřice se po zrušení poddanství a patrimoniálního systému správy stala sídlem soudního okresu a v letech 1855-1868 dokonce i sídlem okresního úřadu.

Po vzniku Československa se prohlásila Nová Bystřice i s okolím za součást župy Deutsch-Südmähren, a tudíž patřila k Republice Německé Rakousko.¹⁶

Vzhledem ke své poloze u rakouských hranic byla Nová Bystřice sudetoněmeckou oblastí. Žilo zde více než 80% Němců¹⁷, a jako taková připadla v roce 1938 i s okolními vesnicemi k Velkoněmecké říši, k župě Niederdonau, a stala se sídlem Landratu.¹⁸

Na podzim 1938 jsou němečtí státní úředníci nuceni, aby se dostavili na úřad a zřekli se vůdce sudetských Němců Konráda Henleina. V Nové Bystřici měl tyto přísahy přijímat německý školní inspektor od svých podřízených okresních německých učitelů, ale on i se svými podřízenými raději uprchl do Východní marky, a to i proto, že byl i se svými kolegy povinen vojenskou službou. Tato přísaha byly vyžadována i od duchovních správců Nové Bystřice, Lodhěřova, Hůrek a Kláštera, ale ani oni tuto přísahu nevyslovili. Poté, co vyhlásila československá vláda 23. 9. 1938 všeobecnou mobilizaci, uprchla většina novobystřických Němců povinných vojenskou službou do Východní marky, kde z nich byl vytvořen sudetoněmecký dobrovolný sbor (Freikorps). I kaplan s kostelníkem, ředitelem kůru a ministranty volili raději odchod za hranice, než aby nastoupili vojenskou prezenční službu. Po tomto velkém vystěhování zůstalo ve městě sotva 300 lidí.¹⁹

Po válce se stala Nová Bystřice opět součástí Československa, ale stejně jako ostatní sudetské obyvatelstvo v Československu bylo i zdejší obyvatelstvo vyhnáno, což mělo za následek úpadek místa kvůli vylidněnosti (dalším důvodem bylo, že se mnoho mužů nevrátilo z fronty) a

¹⁶ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 187-189.

¹⁷ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 50.

¹⁸ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012 s. 187-189.

¹⁹ Strojopis z 1. 4. 1978 vytvořený P. Václavem Frolíkem, vložený v Pamětní knize č. 2 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, FÚ Nová Bystřice, inv. č. 2. s. 5.

blízkosti k nepřátelské hranici.²⁰ Po vysídlení obyvatelstva a zřízení hraničního pásma v roce 1950 zaniklo v okolí 10 obcí a osad. Po válce probíhaly pokusy o jejich dosídlení, ale ty nebyly příliš úspěšné, neboť sem přicházeli obyvatelé z českého a moravského vnitrozemí a různí reemigranti z jiných zemí, kteří k vysídlenému pohraničí neměli žádný vztah a šlo jim pouze o rychlé zbohatnutí. V roce 1951 bylo vytyčeno zakázané pásmo (až 2 km od hraniční linie) a spolu s tím byl zpečetěn konečný osud těchto obcí: Stará Hut', Romava, Rajchěřov, Košťálkov, Kuní, Mnich, Oboř, Dětrš, Košlák a Pernárec.²¹

Jednou z důležitých kapitol v dějinách města Nové Bystřice jsou bezpochyby majitelé, kteří Novou Bystřici po staletí vlastnili. Novobystřicko procházelo v průběhu 13. století komplikovanějším majetkovým i územním vývojem. V poslední třetině 12. století byla oblast horního Podyjí kolonizována rakouským rodem Zöbingů. Tato vedlejší větev rakouské větve Kuenrigů se zde usadila na více než 50 let. Byli to příslušníci ministeriální šlechty ve službách hrabat z Raabsu, ale také zde měli za úkol jako svěští ochránci zastávat zdejší církevní majetky pasovského biskupství a rytířského řádu johanitů. Expanze do Podunají Přemyslem Otakarem I. po roce 1251 měla za důsledek změny jak politických, tak majetkových poměrů. Teprve až rok 1282 znamenal navrácení Novobystřicka pod úplnou svrchovanost českého krále.

Od roku 1282 spadalo území pod hrad Landštejn a příslušníky tzv. treboňsko-landštejnské větve Vítkovců.²² Tato větev, jež má v erbu stříbrnou růži v červeném poli, má zásluhu na dokončení osídlovacího procesu krajiny a zahájení dynamického ekonomického rozvoje ve 14. století.

V roce 1341 udělil panovník Vilémovi z Landštejna město Bystřici v léno, bylo to ale pouhé potvrzení již existujícího majetkového stavu. Rozdíl byl v překupním právu, které patřilo během celého 14. století České koruně. Vilémovou smrtí v roce 1356 se dělil landštejnský majetek. Důsledkem byl rozpad dosud jednotného území na 2 správně a hospodářsky samostatné jednotky s vlastními feudálními sídly v Landštejně a v Nové Bystřici. Podělili se o ně synové Viléma – Ojír a Litold.

Po majitelích Ojířovi a Litoldovi, ale nevíme přesně kdy, připadlo celé zboží králi zpět – konkrétně Nová Bystřice mu byla odprodána v roce 1363. Václav IV. tato sídla v roce 1381 postoupil směnou za Lomnici nad Lužnicí Konrádovi Krajíři z Krajku – jeho oblíbenci a od roku

²⁰ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012 s. 187-189.

²¹ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 42-43.

²² Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 13-14.

1378 nejvyššímu hofmistru. Krajířové z Krajku byli nejvýznamnějším rodem, který vlastnil oblast, a to na 2 století. Během této doby prošla Nová Bystřice vzestupem hospodářským i kulturním.²³ Například hrad přiléhající k městu přebudovali Krajířové na zámek.²⁴ Více se ale věnovali Landštejnu. Za panování jejich rodu se o Bystřici starali dva majitelé. Poprvé v roce 1489 při vypořádání majetku, kdy bystřickou část panství obdrželi bratři Jiřík a Konrád. Nebylo to nejlepší řešení, proto došlo k dohodě a Bystřici vlastnil už jen Konrád. A podruhé nastala tato situace po smrti Wolfganga, nejvyššího kancléře Království českého a nejvyššího pražského purkrabího. Bystřice přešla do držení jeho 2 synů Jana a Viléma.

Mezi další pány patřil Julius, synovec Jana a Viléma z Krajku, který zdědil panství po jejich smrti.

V roce 1575 prodal Julius majetek Lobkovicům, od kterých koupil panství v roce 1602 Radoslav Vchynský (Kinský) ze Vchynic a Tetova.

Dalším významným rodem, který držel panství, byli Slavatové (v letech 1615-1693).²⁵ V roce 1615 je koupila Lucie Otýlie hraběnka Slavatová. Je nutné zmínit Adama Pavla hraběte Slavatu, který získal panství ještě za života rodičů - v roce 1628. Bydlel převážně na zdejší zámku. Je považován za velice významného majitele a ve farních pamětních knihách často zmiňovaného kvůli jeho zásluhám na rozvoji města – podporoval cechy, založil nové předměstí, obnovil město po požáru v roce 1654, a také měl zásluhu na rozvoji širokého okolí, což znamenalo příliv obyvatel a zakládání nových vsí.²⁶ Adam Pavel Slavata zemřel v roce 1657. Do Nové Bystřice se zamiloval natolik, že nechal své srdce a vnitřnosti zazdíť za hlavní oltář v místním kostele.²⁷

Poté panství, v roce 1693, přešlo na syna Kateřiny Terezie Slavatové Jana Leopolda Fünfkirchena.²⁸ Fünfenkirchenu zastupoval hejtman, protože ti raději přebývali na Chlumci. Mezi Fünfenkirchenu a představiteli města probíhalo mnoho sporů. Došlo to tak daleko, že v roce 1729 do nich musel vstupovat císař Karel VI., jenž se přiklonil na stranu měšťanů a podpořil jejich práva.

²³ Tamtéž. s. 16-17.

²⁴ Kiclová, Renata: Jindřichův Hradec. Hrad a zámek, historické město a okolí. České Budějovice 2002. s. 46.

²⁵ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 50.

²⁶ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 185.

²⁷ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, FÚ Nová Bystřice, Pamětní kniha ke kostelu sv. Kateřiny v Nové Bystřici, 1888-1902, inv. č. 3. s. 4.

²⁸ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 50.

Další majitelé se střídali poměrně rychle. V polovině 18. století se stal majitelem bystřického panství díky sňatku Karel Ignác hrabě Clary-Aldringen. Ten ve městě zřídil textilní manufakturu. Tento průmysl byl pro Bystřici natolik významný, že se udržel na 200 let. V roce 1799 získal dominium Jan hrabě O'Donell. Dalším majitelem byl v letech 1802-1807 František hrabě Fünfkirchen. V letech 1807-1810 pražský měšťan František Loubal.²⁹ Za svého vlastnictví nechal bohužel provést několik nešikovných úprav, čímž byl téměř zlikvidován zámek. V roce 1816 koupil panství Antonín Hochberg z Hanersdorfu. Snažil se napravit škody předchozího majitele, což znamenalo vybudování tzv. nového zámku na náměstí, který zakryl pohled na chátrající objekt.³⁰ Po něm byl majitelem v letech 1843-1864 Mathias Friedrich rytíř Riese-Stallburg.

Předposledním vlastníkem byl od roku 1900 Friedrich princ Schönburg-Waldenburg. Ten byl ve sporu s městskou radou kvůli tomu, že odmítl odstranit památné erby z průčelí svého zámku.

Posledním majitelem panství byla židovská rodina Kernova, žijící ve Vídni. Panství koupila i se všemi nemovitostmi za téměř šest milionů korun. Jen pro lepší představu – panství mělo výměru 3.080 ha + 2 poplužní dvory, 6 plesí a 2 průmyslová zařízení. Majetek jim byl odebrán nacisty v rámci arizace v roce 1938.

K dějinám města patří také vznik důležitých institucí. V roce 1875 vznikla měšťanská chlapecká škola, k ní v roce 1896 přibyla dívčí. Všechny obecné a měšťanské školy v Nové Bystřici se spojily pod jednu střechu v letech 1901-1903, kdy byla postavena moderní školní budova. V roce 1919 byla za podpory státních úřadů otevřena česká obecná škola a v roce 1926 česká měšťanka. V roce 1926 bylo založeno místními učiteli Faberem a Lachem muzeum, do kterého se jim podařilo soustředit mnoho zajímavých předmětů a materiálů z okolí.³¹

V Nové Bystřici se koncem 19. století prosadilo Bibusovo nakladatelství, které již před polovinou 19. století vydávalo v Jindřichově Hradci německé časopisy, které měly sloužit jako protiklad Ohlasu od Nežárky. Německá rodina Bibusů původně pocházela z Jindřichova Hradce, záhy však přesídlila do Nové Bystřice. Zřejmě již v 80. letech toto knihkupectví založil V. F. Bibus. Po něm pokračoval v tradici od 2. poloviny 90. let W. Bibus. Jeho potomci Max a Max mladší toto knihkupectví s nakladatelstvím provozovali do roku 1945. Jejich litografické pohlednice z období kolem roku 1900 jsou tak kvalitní, že se vyrovnaly ostatním nakladatelům z rakouské monarchie.

²⁹ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 186.

³⁰ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 50.

³¹ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 187-188.

Hlavním námětem na pohlednicích jsou panoramatické pohledy a obrázkové koláže Nové Bystřice, Starého Města pod Landštejnem a dalších budov a památek v okolí.³²

Na závěr povídání o historii Nové Bystřice je třeba také zmínit další momenty z dějin města. V roce 1897 proběhlo otevření úzkorozchodné železniční dráhy. V roce 1921 byl zničen starý pomník císaře Josefa II. a o 8 let později, v roce 1929, byl uzavřen místní pivovar.

Jako významné novobystřické rodáky můžeme zmínit tyto: Franz Binder – kanovník ve vídeňském Stephansdomu, Augustin Faber – zakladatel muzea v Nové Bystřici a ředitel měšťanské školy, Bartholomäus Kirchner a Joannes Lewaldt – jezuité a profesori na pražské univerzitě, Paula Lützenburger-Müller – akademická malířka, Bernhard Merth – spisovatel, Hans Ambrosch a Adolf Poetsch – básníci, Anton Reisner, Karl Edlinger a Ernst Friedl von Tappenberg – vojevůdci.

Historické památky v Nové Bystřici

Jednou z památek, která se v Nové Bystřici nachází, je zámek, který prodělal díky častým požárům řadu přestaveb.³³ Původně byl zámek hradem, který vyrostl pravděpodobně na základech původního vodního opevnění ke konci 13. století. Nejspíše z iniciativy landštejnských Vítkovců jako románsko-gotický hrad s pravidelným čtverhranným jádrem.³⁴ Původní hrad byl zničen za husitských válek. S obnovou města po válce byl opevněn i hrad a opatřen vodním příkopem. K přestavbě na renesanční zámek došlo po velkém požáru v roce 1607. Zámek byl později rozšířen směrem k náměstí a raně barokně upravený.³⁵ Z této úpravy vzešel i tzv. Nový zámek v předzámčí s průjezdem směrem do náměstí. Dodnes se dochoval i vstupní portál z roku 1611 a patrové arkády v jižním úseku východního křídla. Zámek byl se sousedícím kostelem sv. Petra a Pavla propojen dřevěnou pavlačí, vedoucí nad hřbitovem přímo na kruchtu krámu. Na zámku trvale pobýval Adam Pavel Slavata, za jehož pobytu byl zámek přeměněn v přepychové obydlí.³⁶ V této době se na zámku nacházel archiv, knihovna, obsahující mj. vzácné starší přírodovědecké a zeměpisné spisy, pěkná sbírka nerostů, apotéka a zbrojnice.³⁷ Poté už sloužil jen jako řádové centrum panství, na kterém trvale pobýval pouze hejtman a další zaměstnanci velkostatku. K pozvolnému úpadku zámku přispívaly časté požáry města i zámku. Celý úpadek završil velký požár v roce 1774. V roce 1843 bylo sneseno hlavní patro zámeckých budov, zasypán parkán a příkopy a vypuštěn zámecký rybník. Toto všechno bylo nahrazeno vzniknuvší okrasnou zahradou.

³² Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 44-45.

³³ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 187-190.

³⁴ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 21.

³⁵ Podhorský, Marek: Jihočeský kraj. Jindřichohradecko. Příbram 2005. s. 14.

³⁶ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 21.

³⁷ <http://www.novabystrice.cz/zamek/d-2850>

Od 19. století se často střídali majitelé novobystřického panství, kteří zámek užívali jen k hospodářským, kancelářským, školním a částečně i obytným účelům.³⁸ Posledním majitelem panství, a tudíž i zámku, byla od roku 1909 židovská rodina Kernova, ale jejich majetek byl vyvlastněn. V roce 1929 byl zámek prohlášen památkovým úřadem historickou památkou. Město nemělo peníze na udržování zámku, a ten začal po 2. světové válce chátrat. Po roce 1989 tomu nebylo jinak, proto město prodalo zámek soukromému majiteli.³⁹

Mezi další památky patří barokní kašna, pocházející z počátku 18. století a mariánský sloup z roku 1679, které stojí na náměstí.⁴⁰ V Nové Bystřici se zachovaly zbytky městského opevnění a židovský hřbitov, připomínající někdejší silnou židovskou obec.⁴¹

1. 2. Duchovní správa

Organizovaná christianizace Novobystřicka probíhala zároveň s kolonizací hrabat z Raabsu do severního a severozápadního Podyjí (nejpozději v 70. letech 12. století dospěla kolonizace na území dnešního Novobystřicka – díky dolnorakouskému rodu Zöbingů). Postup christianizace souvisel s hospodářskou aktivitou a misijní činností pasovského biskupství v severní oblasti rakouského Podunají, která přesahovala i přes jižní hranice českého státu.

K upevňování křesťanství dochází na přelomu 12. a 13. století. Důkazem je narůstající počet kostelů a zdokonalování církevní organizace. Nejnižšími jednotkami duchovní správy jsou farní obvody, k jejichž ustálení dochází do konce 14. století.

Prameny k církevní situaci, a nejenom k církevní, na území Novobystřicka ve středověku, tvoří matriky pasovského biskupství, které přinášejí velmi cenné informace. Matriky jsou dochované od konce 14. století až do 17. Cennými jsou mj. proto, že naprosto přesně a do detailů evidují všechny fary, kaple i kláštery, včetně jejich funkcí, patronů i výše odváděných poplatků. Údaje v matrikách poskytují informace i o formování a struktuře církevní organizace, ale také informace historického rázu – o demografickém, hospodářském a kulturním vývoji či o majetkové struktuře míst, obsažených v těchto matrikách. Pro některá místa jsou to první písemné doklady jejich existence. Bohužel u nás jsou pasovské matriky prakticky nedostupné.

Nejstarším důkazem o existenci nějakého církevního objektu na novo bystřickém území je udělení patronátního práva pasovským biskupem Theobaldem Wichardovi z Weikertschlagu/ze

³⁸ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 21.

³⁹ <http://www.novabystrice.cz/zamek/d-2850>

⁴⁰ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 51.

⁴¹ Podhorský, Marek: Jihočeský kraj. Jindřichohradecko. Příbram 2005. s. 14.

Zöbingu ke kostelu v Bystřici, což je zároveň i důkazem přímé účasti pasovského biskupství na vzniku kostela v Bystřici. Toto udělení pochází z roku 1188. Nejspíše je to tedy pravděpodobná doba vzniku kostela sv. Petra a Pavla. Kostel se tak stal nejstarším farním kostelem pro celou západní polovinu Novobystřicka v rozsahu pozdějšího bystřického panství. Původní církevní objekt byl v místě současného děkanského kostela sv. Petra a Pavla, což potvrdil i archeologický výzkum, který našel pozůstatky v podobě velké kruhové centrály.

Jednou z důležitých kapitol duchovní správy Novobystřicka je, kterému děkanátu podléhalo. Nejdříve patřilo ke kremskému děkanátu, jehož součástí se stalo v poslední třetině 12. století. Tento děkanát byl největším z 3 děkanátů, které ležely severně od Dunaje pasovského biskupského oficialátu „pod Enží“. Název kremského děkanátu se střídal (a tím i, název děkanátu, kterému Nová Bystřice podléhala) podle hlavního sídla děkanství, proto to byl ve 13. století děkanát kremský (Krems), do poloviny 14. století steinský (Stein) a od poloviny 14. století do 16. světelský (Zwettl).⁴² Po roce 1590 se změnila církevní poměry, a zhruba mezi lety 1590-1630 podléhalo Novobystřicko už pražské arcidiecézi a od roku 1785 nově vzniklé českobudějovické diecézi.⁴³ V roce 1675 byl původně farní kostel povýšen na děkanský.⁴⁴ Což máme také potvrzené v jedné farní pamětní knize.⁴⁵ V jindřichohradeckém vikariátu v českobudějovické diecézi zůstala Nová Bystřice trvale, s výjimkou v letech 1939-1945. 15. 9. 1939 převzal Novou Bystřici pod svou administraci biskup ze St. Pölten. Před příchodem, respektive po příchodu německých vojsk do oblasti opustili svá působiště faráři z Hůrek a Číměře. Farář Nové Bystřice pokládal za svou povinnost, aby aspoň prozatím spravoval obě farnosti. Pomáhal mu rada Prisching. Připojení českého území k Německu způsobilo potíže ve styku s biskupskou konzistoří v Českých Budějovicích. Pro německou část českobudějovické diecéze ustanovil biskup biskupského komisaře, kterým se stal vyšebrodský opat Tezelin Jaksch, a později Dominik Kaindl.⁴⁶ V letech 1938-1945 existoval vikariát novobystřický.⁴⁷

Také bychom měli zmínit nejen to, kterému děkanátu Nová Bystřice podléhala, ale také to, které faře podléhala, a později, které fary jí podléhaly, a které jí podléhají dnes. Ve středověku náležela Bystřice farou nejspíše k Mnichu, roku 1355 se tu připomíná plebánie.⁴⁸ K Nové Bystřici

⁴² Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 23-25.

⁴³ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 24-25.

⁴⁴ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 26-28.

⁴⁵ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Gedenk Buch zur Sct. Katharinakirche in Neubistritz 1888-1902, inv. č. 3.

⁴⁶ Strojopis z 1. 4. 1978 vytvořený P. Václavem Frolíkem, vložený v Pamětní knize č. 2 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2. s. 6.

⁴⁷ <http://proboststvi-jh.cz/novabystrice/>

⁴⁸ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012 s. 190.

náležely v pobělohorské době tyto vesnice: Albeř, Staré Hutě, Artolec, Nový Vojířov, dříve Peršlák, Hradiště, Dobrá Voda, Mnich, Lhota, Rajchěřov, Romava, Smrčná, Ovčárna, Obora, Potočná, dříve Krampachy. Do roku 1781 k Nové Bystřici patřila pozdější farní obvod Hůrky (Hůrky, Kaproun, Klenová a Senotín) a do roku 1786 farní obvod Klášter (Blato, dříve Žižpachy, Klášter, Konrač, Mýtinky, dříve Pranšlák a Skalka, dříve Kebharec).⁴⁹ Dnes jsou k římskokatolické farnosti Nové Bystřici přiřazeny tyto obce: Albeř, Artolec, Hradiště, Lhota, Ovčárna, Nový Vojířov, Potočná, Smrčná. Farnost spadá pod vikariát Jindřichův Hradec.⁵⁰

Matriky jsou vedeny od roku 1656.⁵¹

V roce 1713 byl při kostele nadáno kvůli velkému farnímu obvodu kaplanské místo, jehož zakladateli byli: farář Jakub Tamisch, manželé Kölblövi z Nové Bystřice a farní osada. A v roce 1841 došlo i k ustanovení kostelního ředitele a katecheta. Zakladatelem byl páter Martin Aleš, který ve své závěti odkázal na zřízení těchto míst určitý obnos peněz, konkrétně to bylo 4707 zlatých a 39 krejcarů.⁵²

Z církevních řádů, které se na Novobystřicku zabydly, byli johanité, kteří sem přišli s německými kolonisty. Úloha johanitů zatím není zcela úplně osvětlena. Nejspíše hráli důležitou roli při počátečním osídlování a zvelebování krajiny, a také duchovně pečovali o obyvatele zdejší krajiny. Od převzetí Landštejnu a Nové Bystřice Vítkovci na přelomu 13. a 14. století role johanitů upadala. Od této doby se vytrácí z dokumentů v této oblasti.

Dalším řádem, který na Novobystřicko přišel, byli pauláni, kteří se u Nové Bystřice usídlili v roce 1501, a v tomto roce zde započalo i budování paulánského kláštera (postaven byl do roku 1507). Ti přišli na popud Konráda z Krajku, jenž chtěl posílit obranu a utužit křesťanskou víru v tomto kraji. Tyto důvody by mohly vést k rychlému šíření různých sekt a náboženských hnutí. Proti Klášteru s kostelem Nejsvětější Trojice se začali bouřit obyvatelé. Celé to vyvrcholilo v roce 1533, kdy byl Klášter vypálen neznámou šlechtou – možná to byli novokřtění. Klášter byl obnoven až v roce 1626 rekatolizačním úsilím Adama Pavla Slavaty, který do Kláštera povolal 6 nových řeholníků. Nejenom za Adama, ale i za Adamových nástupců se řádu paulánů dařilo. V letech 1665-1667 byla dokončena nová konventní budova a v letech 1668-1682 postaven úplně nový kostel – dle projektu G. D. Orsiho. Památka je považována za jednu z nejvýznamnějších

⁴⁹ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Inventář farního úřadu Horní Pěná 1645-1949, inv. č. 32. s. 2-3.

⁵⁰ <http://www.probeststvi-jh.cz/novabystrice/>

⁵¹ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Inventář farního úřadu Horní Pěná 1645-1949, inv. č. 32. s. 2-3.

⁵² Lipský, L. František: Beneficia jindřicho-hradeckého vikariátu. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 17/1878, roč. 8, s. 131. Jindřichův Hradec 1878.

památek barokní architektury v jihočeském kraji. I Klášter podlehl rušení klášterů za Josefa II. Bylo to v roce 1785. Novobystřická vrchnost odkoupila konventní budovu, a ta sloužila různým účelům. Na konci 50. let 20. století byla zbořena. Kostel Svaté Trojice se od 17. století proslavil poutěmi, které se konaly na svátek Nejsvětější Trojice. Mezitím se stal farním kostelem a po roce 1790 při něm vyrostla menší osada Klášter.

Od roku 1915 začaly na Novobystřicku působit členky ženské odnože karmelitánů.

Od 18. století se tu usazují i příslušníci židovské komunity – zviditelňují se od 70. let 19. století.⁵³

Církevní stavby v Nové Bystřici

K církevním stavbám v Nové Bystřici patří děkanský kostel sv. Petra a Pavla, který existoval již v 15. století. Přestavěný byl naposledy v letech 1775-1788. Původně farní kostel byl v roce 1675 povýšen na děkanský.⁵⁴ Další stavbou je filiální kostel sv. Kateřiny, který se připomíná v listině z roku 1637.⁵⁵ Vybudován byl v roce 1585 jako pozdně gotický.⁵⁶ Obnoven byl v roce 1690.⁵⁷ Při kostele se nachází i hřbitov.⁵⁸

Kostel sv. Petra a Pavla

Důležitým centrem novo bystřického farního obvodu byl kostel sv. Petra a Pavla, který byl postaven na místě starší románské svatyně.⁵⁹ Vystavěn byl v pozdějším gotickém stylu⁶⁰. Jeho základní kámen byl položen nejpozději v roce 1335. Obvodové zdi jsou staré zhruba 600 let.⁶¹ I přestože nemáme mnoho písemných zpráv o tom, kdo kostel založil, existují jisté znaky, které poskytují důkazy, jež ukazují na pány z Landštejna. Je to znak pětিলisté růže na freskách nad

⁵³ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 26-28.

⁵⁴ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 190.

⁵⁵ Lipský, L. František: Beneficia jindřicho-hradeckého vikariátu. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 17/1878, roč. 8, s. 131. Jindřichův Hradec 1878.

⁵⁶ David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999. s. 51.

⁵⁷ Lipský, L. František: Beneficia jindřicho-hradeckého vikariátu. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 17/1878, roč. 8, s. 131. Jindřichův Hradec 1878.

⁵⁸ Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012. s. 190.

⁵⁹ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 30.

⁶⁰ Podhorský, Marek: Jihočeský kraj. Jindřichohradecko. Příbram 2005. s. 14.

⁶¹ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

vchodem do zákristie, na okrouhlých svornících⁶² a v kružbách dvojdílných oken, kde se pětistá růže střídá s tvarem srdce.⁶³

Díky častým požárům byl kostel přestavěn ve stylu doby, ve které kostel shořel. Během husitských válek byl v roce 1420 kostel poničen. Loď kryla dřevěná střecha, která byla po požáru v roce 1420 nahrazena klenutou klenbou, kterou podpíraly 3 sloupy, což utvořilo z kostela dvojlodní kostel. Ale ani tato klenba díky častým požárům nevydržela a zřítla se.⁶⁴ V roce 1651 kostel vyhořel. Z této doby pochází současný renesanční tvar chrámové lodi.⁶⁵ V roce 1678 byla přistavena zákristie. Město, a s tím i kostel zachvátily další požáry. K obnově kostela došlo v letech 1696-1697,⁶⁶ kdy byla původní klenba nahrazena barokní,⁶⁷ a po dalším požáru v roce 1774 i k další výstavbě v letech 1786-1788.⁶⁸

Východně položený presbytář s dvěma žebrovými klenbami a pětibokým závěrem pochází ze 14. - 15. století.

K vnitřnímu zařízení kostela patří mj. oltáře. Hlavní oltář, jež zaujímá celou délku presbytáře, pochází z roku 1766. Autory jsou sochař Mat. Strahovský a truhlář Jan Červenka z Dačic. Na oltáři je obraz Odevzdání klíčů od Leopolda Teussingra, který obklopují 4 evangelisté.⁶⁹ Za oltářem reliéfy Vyvedení Petra ze žaláře a Spuštění sv. Petra přes hradby Damašku.⁷⁰ V roce 1929 prošel hlavní oltář velkou renovací – byl pozlacen, a v roce 1930 osvětlen šedesáti elektrickými žárovkami. Z roku 1911 pochází 4 ozdobná okna, na kterých jsou vyjeveny události z Ježíšova dětství – zvěstování Marii archandělem Gabrielem, že se jí narodí Ježíš, setkání Marie s Alžbětou, útek do Egypta a návrat Ježíše s Marií a Josefem do Nazaretu. V presbytáři na severní straně je

⁶² Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

⁶³ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁶⁴ Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

⁶⁵ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁶⁶ Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

⁶⁷ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁶⁸ Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

⁶⁹ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁷⁰ Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

obraz sv. Máří Magdalény, o něco dále je deska, na které je zmíněno jméno kazatele Ehrendorfa, který později působil v Římě.⁷¹

Sochař Strahovský udělal v témže kostele i rokokový oltář Panny Marie Bolestné z roku 1762,⁷² který se nachází na severovýchodní straně kostela.⁷³ Po stranách stojí sochy sv. Anny a sv. Jáchyma. V 17. století tu byla stříbrná socha Marie, ale ta musela být v roce 1786 prodána do vídeňské mincovny.⁷⁴

K severnímu obvodu kostela přiléhá kaple sv. Barbory, neboli kaple mrtvých či sv. Kříže,⁷⁵ kterou založil před rokem 1490 Wolfgang Krajír z Krajku.⁷⁶ V kapli je zachována gotická křížová klenba s pětibokým závěrem. Nachází se zde sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory, které zde zůstaly z oltáře sv. Kříže, vytvořeného v roce 1701. Ty jsou vedle barokního oltáře sv. Jana Nepomuckého, pocházejícího z 18. století. Naproti visí obraz sv. Františka Serafinského.⁷⁷ Do kaple byly ze hřbitova, který byl zrušen za Josefa II., přeneseny tyto náhrobky: zřejmě část pomníku, který nechala Janu z Krajkova postavit v roce 1654 jeho manželka Estera z Veisprochu, náhrobní deska Jiříka Piše z roku 1652, deska Jana Teleckého z Adlěř z roku 1657 (možná 1557), deska Adama Cypriána, syna hejtmana Ondřeje Cypriána z Libuše, z roku 1655, deska u evangelijního oltáře z roku 1657, která kryje srdce Adama Pavla Slavaty, deska hejtmana bystrického panství Václava Františka Bešina z Loevenrosen z roku 1685 a náhrobní kámen sládka Jiřího Škrábala z roku 1702.⁷⁸

Na jižní straně kostela jsou 3 menší kaple, ve kterých jsou 3 oltáře, pocházející z let 1650-1800. Nachází se zde obrazy sv. Josefa s Ježíškem, Božského Srdce Páně A Panny Marie Neposkvrněné. Byl tu i obraz sv. Tekly. Ten byl ale v minulém století přenesen do Mnichu. Nad těmito kaplemi je empora, ve které sedával v 17. století cech soukeníků. Naproti je zavěšené panské dřevěné oratorium, které spojovalo kostel se zámek. Na vedlejší zdi je obraz na památku padnuvších z této farnosti, kteří padli za obět' v 1. světové válce.

⁷¹ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁷² Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

⁷³ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁷⁴ Strojopis Dějiny a popis kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici vytvořený Janem Pitrem. Vložen v Nové pamětní knize 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2.

⁷⁵ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁷⁶ Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011. s. 30.

⁷⁷ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁷⁸ Novák, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřicho-hradeckém. Praha 1901. s. 16-17.

Když byla v roce 1923 započata oprava kostela, bylo objeveno několik hrobů a hrobka, která byla pod nešporním oltářem překlenuta 2 kamennými deskami. V hrobce se v 16. a 17. století pohřbívali pánové z Krajků.⁷⁹

Dalšími sochami rozesetými po kostele mimo oltáře jsou sochy sv. Josefa, sv. Jana Nepomuckého, sv. Vojtěcha, sv. Víta, sv. Rochuse, sv. Floriána, sv. Šebestiána, sv. Prokopa a sv. Václava.

Barokní kazatelna z roku 1753 byla zhotovená opět M. Strahovským.

Barokní třídlíné varhany, které pocházely z roku 1738,⁸⁰ byly v roce 1940 vyměněny za nové, ale vrchní deska původních varhan zůstala zachována.

V kostele se nachází také křtitelnice, jejíž původ sahá do 17. století. I nadále před ní probíhají křty.⁸¹

Věž byla ke kostelu přistavěna v roce 1655.⁸² Je vybudována na gotických základech z 15. století.⁸³ Po požáru kostela v roce 1691 však musela být vystavěna v roce 1692 znovu.⁸⁴ Po požáru v roce 1774 byla vybudována v letech 1786-1788 do dnešní podoby podle návrhu pražského tesaře Heidra. Zčásti věž vyhořela i v roce 1916. Kříž na této věži byl postaven v roce 1785. Ve věži se od roku 1830 nachází socha Nejsvětější Trojice na sloupu. Originál této sochy, která se nachází i na novo bystrickém náměstí, je také vedle kostelní zpořádky.⁸⁵

Po požáru v roce 1691 byly pořízeny 4 zvony, další byly pořízeny v roce 1709 a v roce 1725 umíráček. V roce 1717 jeden z původních 4 zvonů pukl a byl přelit v Mariánský zvon. Další puknul v roce 1757 a byl přelit od pražského zvonáře Jana Dietricha.⁸⁶ V roce 1929 byly ze sbírek zakoupeny další zvony - pro kostel a pro hřbitovní kostel 1 zvon. Tento zvon nemohl být vysvěcen, protože do sbírky na něj přispěli protestantští věřící, aby se mohlo zvonit i jim. V současné době

⁷⁹ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁸⁰ Novák, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřicho-hradeckém. Praha 1901. s. 15-17.

⁸¹ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁸² Novák, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřicho-hradeckém. Praha 1901. s. 9.

⁸³ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁸⁴ Novák, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřicho-hradeckém. Praha 1901. s. 9.

⁸⁵ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

⁸⁶ Novák, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřicho-hradeckém. Praha 1901. s. 15-17.

visí ve věži tedy 3 zvony – z let 1692, 1822 a 1929. Také na Novobystřicku bylo totiž zabaveno za obou světových válek mnoho zvonů pro vojenské účely.

U kostela se až do vlády Josefa II. nacházel hřbitov. Od sousedního zámku byl oddělen vysokou zdí.

Renovace kaple, která proběhla v roce 1937, odhalila gotické fresky nad vchodem do sakristie, jež pochází z poloviny 14. století. Nejspíše je na nich zobrazeno 7 apoštolů. Logicky se předpokládalo, že ostatních 5 apoštolů bude na protější straně, ale sondy nic takového neodhalily.

V roce 1997 byly při archeologickém výzkumu, prováděném okresním muzeem v Jindřichově Hradci, odkryty základy mohutné kruhové sakrální stavby z konce 12. století, která dosahovala vnitřního průměru 13,5 m. Tím pádem teorie, že město stálo kdysi na místě Obory, není pravdivá. Asi tam stávala vesnice Bystřice, která byla při budování města přenesená na současné místo. Archeologický výzkum přinesl také objev srdce Adama Pavla Slavaty, mladší kosterní hroby z 16. - 17. století a 2 článků gotického sloupu. Tyto články spolu s dalšími 2 gotickými články z farní zahrady nyní slouží jako základ nového obětního stolu a ambonu.⁸⁷

Kostel sv. Kateřiny

Pochází asi z roku 1585, čemuž odpovídá tento letopočet napsaný na zdi kostela za hlavním oltářem. Dalším důkazem je to, že 17. 12. 1615 žádal Vilém Slavata arcibiskupa Jana, aby mohl jindřichohradecký děkan vysvětit kostel a hřbitov a mohlo se tak pohřbívat. V této žádosti se zmiňuje o tom, že kostel byl postaven před 30 lety. Což odpovídá letopočtu, který je napsán za hlavním oltářem.

Kostel byl renovován v letech 1686, kdy dosáhl dnešní podoby, v roce 1731, kdy bylo znovu překlenuto přední překlenutí a v letech 1826, 1843 a 1888.

V roce 1637 byla postavena kostnice a v roce 1771 sakristie.

Kostel je obdélníkového tvaru o délce 14, 25 m a šířce 6, 2 m. Na obou stranách kostela jsou 2 nízká obloukovitá okna a 2 delší, původně gotická. Stavba je opatřena valenou klenbou s lunetami a přikryta sedlovou střechou, nad průčelím je malá věžička. Presbyterium s pětibokým závěrem má okna, která jsou podobná gotickým oknům v lodi. Na východní straně presbyteria je sakristie. Za zajímavou věc je považována kamenná pokladnice, asi na dárky, ze 17. století.

⁸⁷ <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>

V severní části kostela jsou 2 náhrobky s německými nápisy: jeden je hraběte Karla Ignáce Claryho z Alldringen se znakem z roku 1791 a druhý je ředitele panství Františka Hlaváče.⁸⁸

1. 3. Faráři v Nové Bystřici

Rok 1579 je rokem, ze kterého pochází nejstarší zpráva o farářích v Nové Bystřici. Zpráva se zmiňuje o faráři Krist. Burchardovi. Ten ve zprávě, určené Janu Lobkovicovi, říká, že na katolickou víru obrátil již 11 osob.

V další zprávě je zaznamenáno jméno faráře Martina Pausoria. Víme o něm, že se narodil v Lanškrouně. Ve své závěti z roku 1605 odkazuje své jmění v hodnotě 700 kop grošů a všechny své věci Hradeckému semináři.

Další nástupce byl Benedikt Archibald Gränzenperger. Ve zprávě z roku 1610 informuje pražského arcibiskupa Karla z Lamberka o své rezignaci na bystřickou faru, protože chce být farářem na jiné faře v Rakousích a za svého nástupce doporučuje M. Tomáše Viléma Fillera, hradeckého kaplana.

V roce 1615, po koupi novo bystřického panství Lucíí Otylíí Slavatovou, se stal farářem Michal Kirchmeir, jenž byl povolán z vídeňského semináře.

V článku od Františka Tischera v týdeníku Ohlasu od Nežárky je také zmíněno jméno Bartoloměje Voštického jako nástupce Michala Kirchmeiera. Bartoloměj Voštický zemřel 14. 9. 1649. Pohřben byl ve františkánském kostele sv. Kateřiny v Jindřichově Hradci.⁸⁹ Ovšem v inventáři farního úřadu Horní Pěná z let 1645-1949, uloženém ve Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci není o jménu tohoto faráře žádná zmínka.

Na Michala Kirchmeiera navazují jiná jména farářů: v letech 1615-1617 to byl Tomáš Haushann, 1617-1626 Jiřík a v letech 1626-1656 to byl Michal František Wagner,⁹⁰ jenž si stěžuje pražskému arcibiskupovi Arnoštu hraběti Harrachovi o velké toleranci Adama Slavaty proti kacírům, a tím mu stěžuje jeho působení.⁹¹

⁸⁸ Novák, Josef: Soudis památek historických a uměleckých v politickém okrese Jindřicho-hradeckém. Praha 1901. s. 18-19.

⁸⁹ Tischer, František: Příspěvky k dějinám církevním jižních Čech. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 40/1896, roč. 26, s. 359. Jindřichův Hradec 1896.

⁹⁰ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Inventář farního úřadu Horní Pěná 1645-1949, inv. č. 32. s. 3.

⁹¹ Tischer, František: Příspěvky k dějinám církevním jižních Čech. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 40/1896, roč. 26, s. 359. Jindřichův Hradec 1896.

Jména všech těchto farářů se dozvídáme pouze z článku otisknutého v Ohlasu od Nežárky. A i přestože čerpal autor z archivních pramenů, nemůžeme tato jména 100% potvrdit. V pamětních knihách z farní knihovny není o těchto jménech žádná zmínka.

Gervasius Moser působil v Nové Bystřici jako farář v letech 1656-1664, kde i 15. 7. 1664 zemřel. Než nastoupil službu faráře v Nové Bystřici, působil v roce 1652 jako hofmistr mladých hrabat Slavatů.⁹² V pamětní knize máme k roku 1664 napsané datum úmrtí Gervasia Mosera a nástup a úmrtí Wolfganga Veichtnera.⁹³

V následujícím odstavci budou sepsaná jména a data působení farářů a děkanů, které byla vypsaná v článku v Ohlasu od Nežárky. V dalším odstavci je porovnáme s farní pamětní knihou. Po Wolfgangu Veichtnerovi farní službu vykonávali: v letech 1664-1675 Wolfgang Veichtner,⁹⁴ který nechal postavit oltář v kostele sv. Kateřiny,⁹⁵ 1675-1694 Kašpar Josef Hoecker, 1694-1717 Tomáš František Mikuš, 1717-1723 Richard Gruner, 1724-1750 Jan Josef Schmelzer, 1750-1780 Josef Votava, 1780-1796 Jan Langmann, 1796-1821 Adalbert Hengster, 1822-1832 Mathias Tuppy, 1832-1841 Martin Alesch, 1841-1879 Adalbert Plattner, který měl velké zásluhy na vytvoření části knihovny, tzv. Plattnerova knihovna, v letech 1879-1894 působil na faře Jakob Stark, 1894-1907 František Ullrich, 1908-1909 František Bohuslávek, 1909-1929 Jan Bartoš, 1930 – Vilém Wolf, 1945-1952 Bohumil Mráz, Bohumil Beneš, František Roubal, Emil Haase, František Mácha, František Veselý.⁹⁶ V současné době spravuje Novou Bystřici páter Ivo Valášek.⁹⁷

Z pamětní knize máme také potvrzený nástup Kašpara Hoeckera, ovšem datum jeho smrti je jiné – je to rok 1699. Už od nástupu do úřadu je ve funkci děkana, neboť v roce 1675 byl farní kostel povýšen na děkanský. V témže roce nastoupil děkan Thomas Mikusch. Datum jeho smrti je stejné jako v Ohlasu od Nežárky. Děkan Richard Gruner nastoupil v roce 1717, ale v Ohlasu od Nežárky je až rok 1724. Josef Schmelzer nastoupil na faru v roce 1723, ale v Ohlasu od Nežárky je to rok 1724. Datum smrti se shoduje. Další záznam o děkanovi v Nové Bystřici je až z roku 1841, kdy zemřel děkan Martin Aleš. Toto datum není shodné s Ohlasem. Další jméno je Adalbert

⁹² Tischer, František: Příspěvky k dějinám církevním jižních Čech. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 40/1896, roč. 26, s. 359. Jindřichův Hradec 1896.

⁹³ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Gedenk Buch zur Sct. Katharinakirche in Neubistritz 1888-1902, inv. č. 3.

⁹⁴ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Inventář farního úřadu Horní Pěná 1645-1949, inv. č. 32. s. 3.

⁹⁵ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Pamětní kniha ke kostelu sv. Kateřiny v Nové Bystřici, 1888-1902, inv. č. 3. s. 4.

⁹⁶ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Inventář farního úřadu Horní Pěná 1645-1949, inv. č. 32. s. 3.

⁹⁷ <http://proboststvi-jh.cz/novabystrice/>

Plattner, který má datum nástupu v roce 1856. Také se neshoduje s Ohlasem. Další jména nemáme.⁹⁸

V následující tabulce jsou jména děkanů a kaplanů, kteří působili v Nové Bystřici ve 20. století. Tuto tabulku vypracovali na biskupství v Českých Budějovicích, a laskavě ji zapůjčili. V pamětní knize se ještě objevilo jméno kaplana Wenzela Tlachny, který působil na fáře od roku 1915, jméno 2. kaplana Johanna Zevla (1911-1917) a další jména: Heinrich Klima (od 1911) – 1. kaplan, Josef Führer (od 1909) – 1. kaplan.⁹⁹

Jméno	Příjmení	Funkce	od	do
Franciscus	ULLRICH	děkan	14.8.1894	1.7.1907
Franciscus	ŠIMAN	děkan	nedohledáno, jméno uvedeno ve schematismu z roku 1908	
Franciscus	BOHUSLÁVEK	děkan	11.3.1908	?12.1908
Joannes	BARTOŠ	děkan	nedohledáno, jméno uvedeno ve schematismu z roku 1910	
Guilielmus	WOLF	děkan	1.8.1930	
Bohumil	MRÁZ	administrátor	1.10.1945	31.8.1947
Václav	ROUBAL	administrátor	1.9.1947	31.7.1949
Emil	HAASE	administrátor	1.11.1949	31.5.1951
František	MÁCHA	administrátor	1.5.1951	30.11.1951
František	VESELÝ	administrátor	1.12.1951	31.10.1952
Jan	ZBOROVSKÝ	administrátor	1.11.1952	31.12.1954
Jan	PITRA	administrátor	1.1.1955	30.4.1958
Jaroslav	STANĚK	administrátor	1.5.1958	20.4.1960
Václav	FROLÍK	administrátor	21.4.1960	1.4.1993
Václav	HABART	administrátor	15.8.1993	14.10.1994

⁹⁸ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Gedenk Buch zur Sct. Katharinakirche in Neubistritz 1888-1902, inv. č. 3.

⁹⁹ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Liber memorabilium decanatus Neobystricensis 1907-14, 1952, inv. č. 2..

Jan	POUL	administrátor	15.10.1994	14.8.1995
Václav	HABART	administrátor	15.8.1995	4.5.1998
Petr	MISAŘ	administrátor	5.5.1998	31.7.2007
Václav	HABART	administrátor	1.8.2007	30.6.2009
Tomáš	ZBUCKI	administrátor	1.7.2009	dosud, (není kněz, ale jáhen)

Od roku 1939 do roku 1945 se ve schematismu farnost Nová Bystřice vůbec neuvádí, protože byla na území Sudet

ale dle kněžské matriky tam byli ustanoveni:

<i>Isidor</i>	<i>GABRIEL</i>	<i>kaplan</i>	<i>1.11.1933</i>	<i>31.3.1935</i>	
<i>František</i>	<i>FUCHS</i>	<i>kaplan</i>	<i>1.4.1935</i>	<i>31.8.1935</i>	
	<i>??</i>		<i>??</i>	<i>??</i>	<i>nedohledáno</i>
<i>Josef</i>	<i>MATHE</i>	<i>kaplan</i>	<i>1.7.1937</i>	<i>21.9.1945</i>	
<i>Bohumil</i>	<i>MRÁZ</i>	<i>výpomocný duchovní</i>	<i>22.9.1945</i>	<i>30.9.1945</i>	

2. HISTORIE FARNÍ KNIHOVNY V NOVÉ BYSTŘICI

2. 1. Uložení farní knihovny

Knihovna byla do roku 2012 uložena na faře v Nové Bystřici. Ale kvůli nevyhovujícím podmínkám (knihy byly uloženy v nearchivních podmínkách v dřevěné skříni a knihovně) byla v tomto roce převezena do Dolní Lhoty, kde sídlí depozitář Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci, a kde je uložena v současné době.

2. 2. Historie knižního fondu farní knihovny v Nové Bystřici

V pamětních knihách, které byly na faře psány v letech 1714 – 1749,¹⁰⁰ 1907 – 1944¹⁰¹ a 1888 – 1902¹⁰² bohužel nenajdeme žádné informace o tom, kdy byla knihovna založena či nějaké jiné informace o knihovně. Ale naštěstí existují inventáře knih novo bystřické farní knihovny nebo celkové inventáře majetků, který vlastnila fara a kostel sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici. Začneme nejstarším inventářem, který obsahuje seznam knih. V inventáři z let 1785-1861 jsou zaznamenány všechny knihy umístěné ve farní knihovně. Knihovna obsahuje německá, latinská a česká díla. Nejvíce je německých děl – 473, která jsou v 822 svazcích a 213 sešitech. Latinská díla obsahují 102 děl, která jsou obsažena ve 141 svazcích. Nejméně je českých děl – 33 v 21 svazích a 14 sešitech. V roce 1861 školní ředitel dr. Jakob Maurer odkázal knihovně ve své závěti 141 děl ve 268 svazcích.¹⁰³

V inventáři, který byl objeven v roce 2012 na faře při odevzdávání knih SOkA Jindřichův Hradec, se píše, že byl zřízen 1. 7. 1828 děkanem Tuppym a kaplanem Franzem Trachtou. Z tohoto inventáře se dozvídáme, že knihovna obsahovala 611 svazků. V tomto inventáři byl vložen seznam z roku 2000, který obsahuje záznamy o 726 svazcích.¹⁰⁴

Inventář z roku 1895 zaznamenává 103 nových přírůstků v knihovně. U některých je poznámka o tom, kdo konkrétní knihu daroval.¹⁰⁵

V inventáři kostela sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici, který pochází z let 1716-1822 a 1829 se dozvíme informace o počtu misálů a jiných liturgických knih. V letech 1605-1716 to bylo 10

¹⁰⁰ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Pamětní kniha, inv. č. 1.

¹⁰¹ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Liber memorabilium 1907-1944, 1952, inv. č. 2.

¹⁰² Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Gedenk Buch zur Sct. Katharinakirche in Neubistritz 1888-1902, inv. č. 3.

¹⁰³ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 43.

¹⁰⁴ Rukou psaný list vložený v inventáři knih farní knihovny v Nové Bystřici z roku 1828, vytvořený děkanem Matějem Tuppym, který se nacházel na faře v Nové Bystřici. Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, bez inv. č., dosud nezpracováno.

¹⁰⁵ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 38. Titulní strana.

knih: 6 misálů (3 nové a 3 staré), 3 knihy ke mši za mrtvé (2 nové a 1 stará), a 1 agenda.¹⁰⁶ Od 16. 12. 1718 - 31. 12. 1727 máme zmínku o stejných 10 knihách jako v předchozím období. 6 misálů (2 nové a 4 staré), 3 knihy ke mši za mrtvé a 1 agenda.¹⁰⁷ Od 31. 12. 1727 – 3. 12. 1734 je v inventáři 12 knih: 7 misálů (5 se používá, 2 nikoliv), 4 knihy ke mši za mrtvé a 1 agenda.¹⁰⁸ V letech 1774 – 1780 je zaznamenáno 12 knih: 4 misály, 1 velká agenda, 3 menší agendy, 3 misály ke mši za mrtvé a 1 malý.¹⁰⁹ V období od 24. 1. 1795 je v inventáři 12 knih: 4 misály, 1 velká agenda, 3 malé agendy, 3 misály ke mši za mrtvé a 1 malý. Máme tedy stejné knihy jako v předchozím zaznamenaném období.¹¹⁰ Poslední zaznamenaný rok je 1822, kdy je do inventáře zapsáno 9 knih: nový a zlatě zdobený misál, 2x čerstvě svázaný misál, 2 misály ke mši za mrtvé, 2 velké agendy (nová a stará), 2 malé agendy (v dobrém a ve špatném stavu) a 1 malá knížka pro modlící se.¹¹¹

Důležitým zdrojem, podle kterého můžeme sestavit historii knižního fondu, jsou vlastnické poznámky. Můžeme je najít především na titulním listu, na předním nebo zadním přideštlí nebo předsádce.

V následujících odstavcích si rozebereme poznámky datované nebo poznámky datované či nedatované, pocházející od novo bystrických nebo jiných duchovních administrátorů. Z novo bystrických administrátorů se objevuje jméno děkana Franze Ulricha s prostým nápisem perem: "P[ater] Franz Ulrich". Na faře byl v letech 1894-1907. Poznámky jsou nedatované. Objevují se u knih se signaturou A 15 A H 17, které byly vydány v letech 1855 a 1859. Nedatovaná poznámka perem novo bystrického kaplana "P. Emmanuel Zdarssa mp. Cap[ellanus] A[l]l[stadii]." se objevuje u signatury B 483/1-2, která byla vydaná v letech 1806-1807.

Jednoznačně u nejvíce tisků se objevuje jméno dalšího novo bystrického děkana Adalberta nebo Apolináře Plattnera. Objevuje se u signatury F buď ve formě razítka, nebo ve formě podpisu perem. Nejstarší kniha je z roku 1733 a nejmladší z roku 1870. Tyto tisky pochází z let, kdy se Adalbert nebo Apolinář Plattner vyskytují na faře. Knihy, na kterých není podpis ani razítko, jsou ty se signaturami F 5/3-4, F 31/2-3, 44/2, 52/3, 7-11 a F 54/3-4, ale protože ostatní svazky z této řady jsou datované, je pravděpodobné, že jejich vlastníkem byl Plattner také, pouze je nepodepsal. Téměř všechny vlastnické poznámky jsou nedatované. Výjimku tvoří F 1 s datováním k roku 1829, F 23 – 1827. Jméno Apolináře Plattnera se objevuje u signatury F 21, která obsahuje poznámku

¹⁰⁶ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 71. s. 12.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 33.

¹⁰⁸ Tamtéž. s. 49.

¹⁰⁹ Tamtéž. s. 64.

¹¹⁰ Tamtéž. s. 86.

¹¹¹ Tamtéž. s. 103.

k roku 1787 a F 31/1 – 1790. Nejstarší poznámka Plattner je tedy z roku 1797 a nejmladší z roku 1829.

Nejstarší vlastnickou poznámku, pocházející z farní knihovny od některého z farářů tak máme z roku 1797.

Datovaná poznámka pochází také od Františka Adama Robla, také českobudějovického ordináře (B 22 - 1746) – datována je k roku 1801. Tento vlastník napsal své poznámky i na knihy se signaturou B 14/1-2 z roku 1757-8, B 65 (1650), B 108 (1714), B 427 (1785), D 7/1 (1784)

Dalším zdrojem, ze kterého můžeme čerpat, jsou ex libris a supralibros. V knihovně se vyskytuje pouze jedna taková kniha. Je to tisk se signaturou H 9, který má na přední desce zlatým tiskem iniciály "B. V. 1838.". Koho tyto monogramy, přesně představují, bohužel nevíme.

S historií fondu souvisí i systém signatur, který bychom si měli vysvětlit. Vzhledem k tomu, že dosud zkoumané inventáře neumožnily zcela jasnou rekonstrukci fondu, byly nově vytvořeny umělé signatury, které zohledňují razítka, vlastnické poznámky a částečně zachované původní signatury. Tisky jsou označeny signaturami A-H.

Signatura A se 48 svazky byla zavedena nově. Do této signatury byly zařazeny knihy, které mají razítko kostela v Nové Bystrici (černé oválné razítko lemované jednoduchou linkou s opisem: "SIGILL[UM] ECCL[ESIAE] DECANALIS NEOBISTRICENSIS" s nápisem: "AD S.S. PETRVM ET PAVLVM". Prostor mezi opisem a nápisem vyplněn nahoře trojúhelníkem s Božím okem, dole ornamentem). Knihy mají kromě razítka i další znaky – rok tisku je zapsán rukou na předešlé a na hřbetě je často rukou psaný titul díla.

Signatura B, jež obsahuje 215 svazků, se vyznačuje razítkem novo bystrické knihovny (černé oválné razítko lemované stínovanou linkou s nápisem humanistickou kurzívou: "Neubistrizer Bibliothek"). Dalším znakem jsou původní signatury na hřbetě, které byly převzaty.

Signatura C se 34 svazky také obsahuje razítko novo bystrické knihovny (černé oválné razítko lemované stínovanou linkou s nápisem humanistickou kursívou: "Neubistrizer Bibliothek"). Dalším znakem jsou také signatury na hřbetě knihy, které byly opět převzaty. Ale oproti signatuře C jsou svazky u jednoho díla označeny různými signaturami nikoliv podlomením téže a jedné řady.

Signatura D s 16 svazky se opět vyznačuje razítkem bystrické knihovny řada (černé oválné razítko lemované stínovanou linkou s nápisem humanistickou kursívou: "Neubistrizer Bibliothek"). Na rozdíl od signatury C a signatury D se knihy této signatury nevyznačují signaturou psanou na hřbetu, proto byl zaveden nový signaturní systém.

Signatura E se 41 svazky se vyznačuje signaturami, které jsou psané na hřbetu (zřejmě stejnou rukou jako u signatur B a C), ale svazky jednoho titulu mají stejné číslo, jen podlomeným označením svazku. Tyto signatury byly opět převzaty.

Signatura F s 85 svazky označována jako tzv. „Plattnerova knihovna“, jelikož v knihách jsou podpisy Adalberta Plattnera či jeho předchůdce (a patrně i příbuzného?) Apolináře Plattnera, sušického kapucína či blíže neznámého W. Plattnera. Signatury byly také zavedeny nově.

Signatura G s 39 svazky, ve které jsou staré tisky (tedy vytištěné v letech 1501-1800), jež nemají razítka, vlastnické poznámky nebo signatury. Proto se musely zavést nové signatury.

Signatura H. se 100 svazky, ve kterém jsou tisky, vytištěné v letech 1801 – 1860, a které nemají razítka, vlastnické poznámky nebo signatury. Proto byly signatury opět zavedeny nově.

Kromě tisků jsou v knihovně 2 rukopisy (Rkp.) bez původních značek nebo razítek.

U knih se signaturami B, C a E jsou na hřbetě rukou psané původní signatury. Vypadají např. takto „B. F. hi.“, přičemž máme teorii, že „B“ místo uložení, „F“ polici v daném místě uložení a „hi“ umístění v polici.

3. POPIS FONDU FARNÍ KNIHOVNY

3. 1. Počet, časový rozsah a jazykový rozbor fondu

Farní knihovna z Nové Bystřice obsahuje celkem 579 svazků. Vzhledem k tomu, že často má jeden titul více dílů (nejvíce až 30) nebo má jeden titul (týká se to misálů) více textových jednotek (nejvíce a-q), obsahuje tento katalog 678 záznamů. V celkovém počtu svazků jsou zahrnuty i 2 rukopisy.

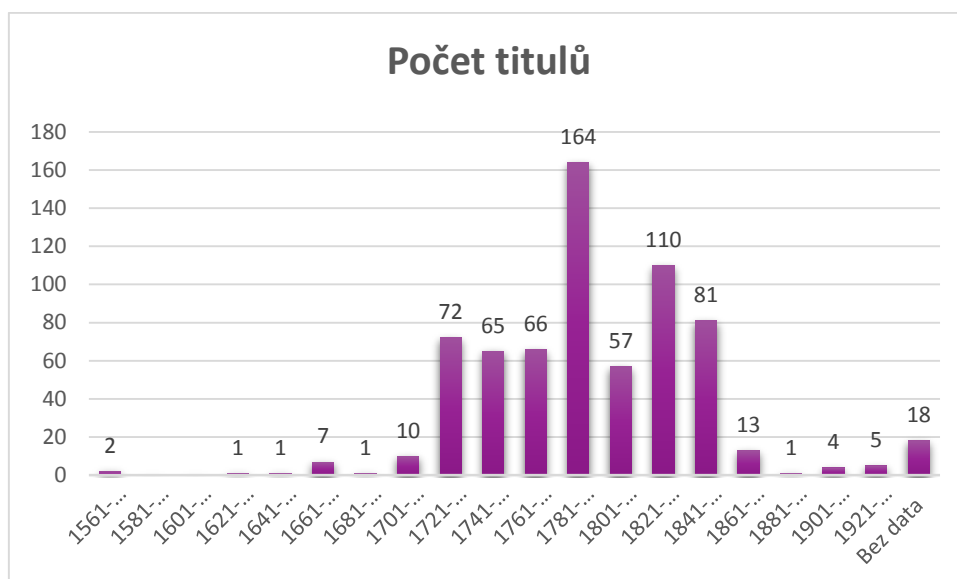
U datování svazků jsem přihlédla k datu tisku i k datu vydání, a dle toho jsem sestavila tabulku s časovým rozmezím tisků. Nejstarší titul byl vytisknut v roce 1570 – je to *Orationum selectarum, pro Classe secunda Scholae Argentinensis*¹¹² od M. T. Cicera (106-43 př. n. l.)¹¹³ a nejmladší v roce 1927.¹¹⁴ Nejvíce děl bylo vydáno mezi roky 1781-1800, konkrétně 164. U některých tisků se mi podařilo dohledat datum vydání či tisku, ale u 18 z nich se mi to bohužel nepodařilo - u 3 z těchto tisků víme jen to, že 2 tisky byly vydány po roce 1682 a 1 před rokem 1737, ale přesný rok nevíme, proto jsem je zařadila do tabulky do kolonky „bez data“.

Rok	Počet titulů	Rok	Počet titulů
1561-1580	2	1781-1800	164
1581-1600	0	1801-1820	57
1601-1620	0	1821-1840	110
1621-1640	1	1841-1860	81
1641-1660	1	1861-1880	14
1661-1680	7	1881-1900	1
1681-1700	1	1901-1920	3
1701-1720	10	1921-1940	4
1721-1740	72	Bez data	19
1741-1760	65		
1761-1780	66	Celkem	678

¹¹² B 88 a-b: Cicero, M. T.: *Orationum selectarum, pro Classe secunda Scholae Argentinensis*. Strasbourg 1570.

¹¹³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Marcus_Tullius_Cicero

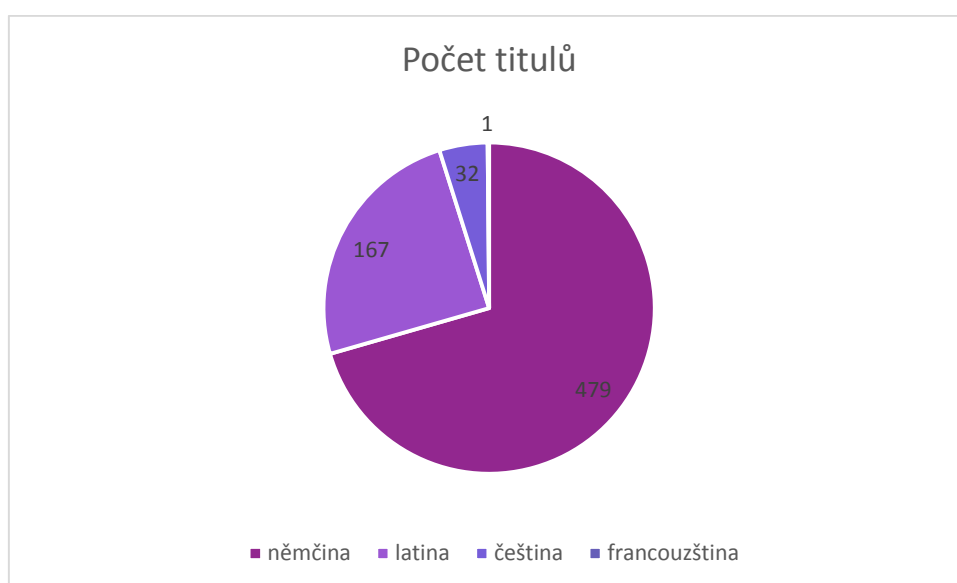
¹¹⁴ H 3 b, g, f: S. Petri Canisii confessoris et ecclesiae doctoris. S. Margaritae Mariae alacoque Virginis. S. Teresiae a Jesu infante virginis. Regensburg 1927.

Jazykový rozbor fondu

Co se týká jazyků, ve kterých jsou tisky psány (vzato v úvahu všech 678 katalogových záznamů), převažuje výrazně němčina, za ní následuje latina a v nejmenším počtu je zastoupena čeština. Dokonce se tu nachází 1 francouzský tisk, je to Magazín dětí. Další jazyky zastoupeny nejsou.

Jazyk knihy	Počet titulů
němčina	479
latina	167
čeština	32
francouzština	1

3. 2. Obsahové složení fondu

Novo bystrická farní knihovna obsahuje samozřejmě knihy s náboženským obsahem, jako jsou například Bible, evangelium, výklady evangelií, Nový a Starý zákon, biblistika, misály, breviáře, martyrologia, hodinky, modlitební knihy, katechismy, teologie morální, dogmatická, politická, přírodní, tripartitní, polemická, asketická či pastorální, mariologie, liturgika, homiletika, příručky pro kazatele, kázání, především německá a v malé míře česká, nabádání křesťanů, zápisy ze synod, životy svatých a dalších osob z církevních dějin. Vyskytují se zde také díla z různých věd – církevní i světské právo, filozofie, historie a přírodní vědy (matematika nebo fyzika). Dále knihovna obsahuje církevní encyklopedie a lexikony, slovníky, různé druhy časopisů, díla pro pedagogy, sesbíraná díla církevních i dalších autorů, poezie, rady pro mladé.

V knihovně se nachází celkem 7 Biblí – 1 česká, 3 německé a 3 latinské. Nejstarší biblí je latinská *Biblia sacra Vulgatae*¹¹⁵ z roku 1733. Dalšími knihami s náboženským obsahem jsou misály. Nejstarším misálem je z roku 1671 *Missale Romanum ex decreto sacro sancti concilii tridentii restitutum*.¹¹⁶ Kromě Biblí a misálů jsou v knihovně také breviáře a různé modlitební knihy - *Lese und Bethbuch für Handwerker*.¹¹⁷

O životě některých svatých se můžeme dočíst v *De vita S. Francisci Xaverii, qui primus e Societate Jesu in Indiam et Japoniam evangelium invexit*¹¹⁸ od Horatia Torselliniho, italského humanistického a jezuitského spisovatele (1545-1599),¹¹⁹ nebo ve *Vitae sanctorum*.¹²⁰ Toto dílo sepsal v latině Franciscus Hareo. Do němčiny ho přeložil teolog Valentin Leucht (1550-1619).¹²¹

Největší skupinu v knihovně tvoří různé druhy kázání - na nedělní a sváteční dny, kázání od různých kazatelů z různých míst nebo edice kázání Jana Zlatoústého (347-407) *Des heiligen Kirchenlehrers Johannes Chrisostomus Predigten und kleine Schriften*.¹²² Jan Zlatoústý byl konstantinopolský arcibiskup. Přízvisko Zlatoústý získal díky své rétorické a kazatelské zdatnosti. Ve svých řečech

¹¹⁵ F 1 fol.: Franciscus, Luca: Sacrorum Bibliorum Vulgatae editionis concordantiae. Antwerpen 1733.

¹¹⁶ G 2 fol. a: Missale Romanum ex decreto sacro sancti concilii tridentii restitutum. Salzburg 1671.

¹¹⁷ H 10: Lese und Bethbuch für Handwerker. Wien 1840.

¹¹⁸ B 75: Tursellini, Horatius: De vita S. Francisci Xaverii, qui primus e Societate Jesu in Indiam et Japoniam evangelium invexit. Libri sex. Augsburg 1747.

¹¹⁹ http://de.wikipedia.org/wiki/Orazio_Torsellini

¹²⁰ G 25 fol.: Hareo, Franz; Leucht, Valentin: Vitae sanctorum. Das ist Leben, Geschicht, Marty rund Tor und Fürnembste heiligen aller Geschlechten, Ständen, Orden, Landen und Zeiten auf alle Tag der Zwölf Monaten durch das ganze Jahr zierlich ausgerheililer. Wie im gleichen das Leben, Geschicht, Kruez und Sterben des Herzen Christi, der h. Jungfrauen Mariae und h. Annae. Köln 1629.

¹²¹ <http://www.deutsche-biographie.de/sfz50716.html>

¹²² B 485/1-10: Des heiligen Kirchenlehrers Johannes Chrisostomus Predigten und kleine Schriften. Erster-Zehnter Band. Praha 1785.

odsuzoval zneužívání moci světskými i církevními osobami.¹²³ Dost výrazně převažují kázání v němčině. Z českých můžeme zmínit *Sváteční kázání Jana Rychlovského*¹²⁴ (1752-1811)¹²⁵ a z německých *Fastenpredigten, vorgetragen in der Domkirche zu St. Pölten von dem Bischofe daselbst, im Jahre 1828.*¹²⁶

Z dalších církevních tisků můžeme jmenovat například výstupy ze synod. Určitě stojí za zmínku výstup z českobudějovického synodu (Nová Bystřice spadala pod českobudějovickou diecézi) *Acta et constitutiones synodi dioeclesanae Budvicenae quartae, quam diebus 28. Julii - 1. Augusti 1913 habuit Josephus Antonius Hůlka episcopus Budvicensis.*¹²⁷ Josef Antonín Hůlka (1851-1920) byl 7. českobudějovický biskup. Věnoval mimořádnou pozornost zanedbávané a opuštěné mládeži.¹²⁸

I církevní právo má v knihovně své zastoupení - jak v latině - *De Jure rerum ecclesiarum ad Germaniae catholicae principia et usum*¹²⁹ od Franze Xavera Zecha, tak v němčině - *Handbuch des österreichischen Kirchenrechts*¹³⁰ od Georga Rechbergera.

Velkou skupinou jsou teologická díla. Z morální teologie to je například *Theologia Moralis universa*¹³¹ od francouzského jezuitského teologa Paula Gabriela Antoina (1678-1743), jednoho z předních teologů svého věku.¹³² Z dogmatické teologie *Manuale theologiae dogmaticae, sive ad tritissimam in fidei controversiis interrogationem: ubi script est?*¹³³ a třeba z politické *Exercitatio politico-theologica in qua de libertate conscientiae et receptarum in imperio Romano-Theutonico religionum tolerantia cum Theologica tum politica disputatur, nec non de disunitorum státu graecorum tractatur*¹³⁴ od Johanna Nepomuka Bartholottiho (1729-1788).¹³⁵

¹²³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Zlato%C3%BAst%C3%BD

¹²⁴ H 27 a: Sváteční kázání Jana Rychlovského. Díl třetí. Praha 1821.

¹²⁵ <http://search.books2ebooks.eu/Author/Home?author=Rychlovsk%C3%BD%2C%20Jan%2C%201752-1811>

¹²⁶ B 452: Fastenpredigten, vorgetragen in der Domkirche zu St. Pölten von dem Bischofe daselbst, im Jahre 1828. Wien 1829.

¹²⁷ A 29: Acta et constitutiones synodi dioeclesanae Budvicenae quartae, quam diebus 28. Julii - 1. Augusti 1913 habuit Josephus Antonius Hůlka episcopus Budvicensis. České Budějovice 1914.

¹²⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Anton%C3%ADn_H%C5%AFka

¹²⁹ E 105/1-2: Zech, Franciscus Xaverus: De Jure rerum ecclesiarum ad Germaniae catholicae principia et usum. Pars prior. Sectionem I. et II. Pars posterior. Sectionem III. et IV. [Ingolstadt] 1758 a 1762.

¹³⁰ E 99/1-2: Rechberger, Georg: De Jure rerum ecclesiarum ad Germaniae catholicae principia et usum. Erster Band. Das öffentliche Kirchenrecht. Zweiter Band. Das Privatkirchenrecht. Linz 1815.

¹³¹ C 53, C 54, C 57-C 59: Antoine, Paulus, Gabrielus: Theologia Moralis universa. Pars I. Pars II. Pars V. Pars VI. Pars VII. Passau 1766-1768.

¹³² http://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Gabriel_Antoine

¹³³ F 6: Manuale theologiae dogmaticae, sive ad tritissimam in fidei controversiis interrogationem: ubi script est? Praha 1743.

¹³⁴ G 10: Bartholotti, Joanes Nepomucensis: Exercitatio politico-theologica in qua de libertate conscientiae et receptarum in imperio Romano-Theutonico religionum tolerantia cum Theologica tum politica disputatur, nec non de disunitorum státu graecorum tractatur. Wien 1782.

¹³⁵ <http://thesaurus.cerl.org/record/cnp00378739>

Z lexikonů se zde vyskytuje první konfesněprávní sbírka v českých dějinách, soubor státních předpisů o náboženských věcech.¹³⁶ Je to 11dílný *Geseßlexikon im Geistlichen, Religions- und Toleranzfache, wie auch in Güter-, Stiftungs-, Studien- und Zensursachen für das Königreich Böhmen von 1601 bis Ende 1800*¹³⁷ autora Petra Karla Jaksche, nebo 16dílný *Kirchenlexikon oder Encyclopädie der katholischen Theologie und ihrer Hilfswissenschaften*¹³⁸ od autorů Heinricha Josepha Wetzera (1801-1853), německého orientalisty¹³⁹ a Benedikta Welta (1805-1885), německého katolického starozákonního badatele.¹⁴⁰ Je tu i lexikon pro kněze a katechety od německého kněze Johanna Michaela Haubera (1778-1843)¹⁴¹ s titulem *Vollständiges Lexikon für Prediger und Katecheten*.¹⁴² Pro knihovnu byl pořízen i latinsko-německý a německo-latinský příruční slovník pro školy.

Více tisků se věnuje radám pro mladé, například *Theophron oder der erfahrene Rathgeber für die unerfahrene Jugend*¹⁴³ německého spisovatele, učitele, jazykovědce a lexikografa Heinricha Joachima Campeho (1746-1818). Mimo jiné se zabýval reformou německé školské soustavy a překládáním – vytvořil německé překlady asi 11 500 cizích slov.¹⁴⁴

Z oblasti poezie církevní i světské se vyskytují díla jako *Josef Egyptský. Báseň ve dvanácti zpěvech*,¹⁴⁵ jejíž autorem je František Raymann (1762-1839) – katolický kněz, buditelský náboženský

¹³⁶ www.wakobobri.cz/request.php?1211

¹³⁷ B 196/1-10: Jaksch, Peter Karl: *Geseßlexikon im Geistlichen, Religions- und Toleranzfache, wie auch in Güter-, Stiftungs-, Studien- und Zensursachen für das Königreich Böhmen von 1801 bis Ende 1825*. Erster Band von A-D. Zweiter Band von E-H. Dritter Band von J-K. Vierter Band von L-Q. Fünfter Band von R-S. Sechster Band von T-Z. Siebenter Band von A-G. Achter Band von F-K. Neunter Band von L-R. Zehnter Band von S-Z. Praha 1828-1830.

¹³⁸ H 40/1-16: Wetzler, Heinrich Joseph; Welte, Benedikt: *Geseßlexikon im Geistlichen, Religions- und Toleranzfache, wie auch in Güter-, Stiftungs-, Studien- und Zensursachen für das Königreich Böhmen von 1801 bis Ende 1825*. Erster Band. Naron Bibelübersetzungen. Zweiter Band. Bibiana - Cyrus. Dritter Band. D'Acherz - Felicitas. Vierter Band. Felix - Beimsuchung. Fünfter Band. Heinrich - Joo. Sechster Band. Kaaba - Mazarin. Siebenter Band. Mecheln - Ozias. Achter Band. Pacea - Onota. Neunter Band. Raab - Sedulius. Zehnter Band. Seele - Thnatira. Elfter Band. Erste Abteilung. Tiara - Wiedertäufer. 132-133stes Heft. Zwölfter Band. Ergänzungen. Zwölfter Band. Jaballah - Zurzag. Generalregisterband. 137stes Heft. Generalregisterband. 155stes Heft. Freiburg 1847-1860.

¹³⁹ http://de.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Joseph_Wetzer

¹⁴⁰ http://de.wikipedia.org/wiki/Benedikt_Welte

¹⁴¹ <http://www.deutsche-biographie.de/sfz28175.html>

¹⁴² H 14/1-4: Hauber, Johann Michael: *Geseßlexikon im Geistlichen, Religions- und Toleranzfache, wie auch in Güter-, Stiftungs-, Studien- und Zensursachen für das Königreich Böhmen von 1801 bis Ende 1825*. Erster Band. Abendmahl bis Christenthum. Zweiter Band. Dankbarkeit bis Geheimnis. Vierter Band. Meineid bis Sünde. Fünfter Band. Tadelsucht bis Born, und Universal-Register über alle fünf Bände. Augsburg 1845.

¹⁴³ H 56: Campe, Joachim Heinrich: *Theophron oder der erfahrene Rathgeber für die unerfahrene Jugend*. Erster Theil. Wien 1816.

¹⁴⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Joachim_Heinrich_Campe

¹⁴⁵ D 14: Raimann, František: *Josef Egyptský. Báseň ve dvanácti zpěvech*. Praha 1820.

básník a autor divadelních her,¹⁴⁶ nebo *Sursum corda! Lieder und Reime eines deutschen Pilgers*¹⁴⁷ od Paula Renka (1815-1878).¹⁴⁸

Také novobystřická farní knihovna obsahuje díla světových autorů, například edice děl Friedricha Schillera,¹⁴⁹ edice sestavená Giovannim Marchettim (1753-1829)¹⁵⁰ *Gesammelte Schriften unserer Zeiten zur Bertheidigung der Religion und Wahrheit*¹⁵¹ nebo Homérova Odyssea¹⁵² od významného německého básníka a překladatele Homéra a římských a řeckých klasiků Johanna Heinricha Vosse (1751-1826) – jeho překlady svědčí o dokonalé znalosti starých jazyků a veršování¹⁵³, a také jedno z nejzákladnějších církevních děl *De Civitate Dei* od svatého Augustýna (354-430).¹⁵⁴

V knihovně můžeme najít různé druhy časopisů – nejen církevních, ale i světských. Z církevních časopisů můžeme jmenovat *Časopis pro katolické duchovenstvo*,¹⁵⁵ který byl vydáváný Knížecí arcibiskupskou pražskou konzistoří. Vydáván byl od roku 1828 po 120 let, dokud jej komunistický režim nezlikvidoval. Časopis to byl velice významný, neboť přispěl k rozvoji českého jazyka.¹⁵⁶ Převažují časopisy bez duchovní tematiky. Takovými jsou například týdeník pro děti *Der Kinderfreund*,¹⁵⁷ měsíčník pro školy a domácnosti *Die deutsche Volksschule*,¹⁵⁸ měsíčník společnosti Vlasteneckého muzea v Čechách *Monatschrift der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen*,¹⁵⁹ který založil František Palacký v roce 1827,¹⁶⁰ německé listy s titulem *Historisch-politische Blätter für*

¹⁴⁶ <http://vis.idu.cz:8080/biblio/authorities/788871;jsessionid=C3A7C07F6B73102F3DC07276FADC43C9>

¹⁴⁷ F 48: Renk, Paul: *Sursum corda! Lieder und Reime eines deutschen Pilgers*. Wien 1846.

¹⁴⁸ http://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/m-cs/detail-cbvk_us_cat-0410595-Sursum-corda/

¹⁴⁹ H 58/1-5: *Sämmtliche Werke*. Zweiter Band. Dritter Band. Achter Band. Sechzehnter Band. Elfter Band. Wien 1819.

¹⁵⁰ <http://aleph.nkp.cz/publ/skc/004/54/90/004549016.htm>

¹⁵¹ B 210/1-12: Marchetti, Johann: *Gesammelte Schriften unserer Zeiten zur Bertheidigung der Religion und Wahrheit*. Erster Band-Zwölfter Band. Erster Theil, welche allgemeine Anmerkungen enthält. Vierzehnter Band. Kritik über die Geschichte und Abhandlungen des Herrn Abts Fleury; mit einem Angange über dessen Fortfeßer. Zweiter Theil, welcher sonderheitliche Anmerkungen enthält. Fünfzehnter Band. Sechzehnter Band. Siebzehnter Band. Augsburg 1789-1795.

¹⁵² D 12: Voß, Johann Heinrich: *Homers Odüsee*. Sammlung der berühmtesten Heldengedichte mit Kupfern. Vierter Band. Zweiter Band. Wien 1789.

¹⁵³ http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Heinrich_Vo%C3%9F

¹⁵⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/O_Bo%C5%BE%C3%AD_obci

¹⁵⁵ F 52/1-11: *Časopis pro katolické duchovenstvo*. První roční běh. Svazek první. První roční běh. Svazek čtvrtý. Druhý roční běh. Svazek první. Druhý roční běh. Svazek první. Druhý roční běh. Svazek druhý. Druhý roční běh. Svazek třetí. Druhý roční běh. Svazek čtvrtý. Pátý roční běh. Svazek první. Pátý roční běh. Svazek druhý. Šestý roční běh. Svazek první. Šestý roční běh. Svazek třetí. Dvanáctý roční běh. Svazek druhý. Praha 1828-1833.

¹⁵⁶ www.wakobobri.cz/request.php?1211

¹⁵⁷ B 91 a-c: *Der Kinderfreund*. Ein Wochenblatt. Neunzehnter Theil. Zwanzigster Theil. Ein und zwanzigster Theil. Tübingen 1781.

¹⁵⁸ F 54/1-7: Vogl, Joseph: *Die deutsche Volksschule*. Monatschrift für Schule und Haus. Elfter Jahrgang. Zwölfter Jahrgang. Dreizehnter Jahrgang. Fünfzehnter Jahrgang. Sechzehnter. Siebzehnter Jahrgang. Achtzehnter Jahrgang. Linz 1862-1870.

¹⁵⁹ F 53/1-3: Palacký, František: *Monatschrift der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen*. Erster Jahrgang – April, Mai, Juni. [Praha] 1827.

¹⁶⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Casopis_N%C3%A1rodn%C3%ADho_muzea

*das katholische Deutschland*¹⁶¹ a jediný tisk ve francouzštině, kterým je časopis pro děti *Magazin des enfans*.¹⁶²

Nachází se zde také různé tisky s humanitními vědami, například z filozofie je to *Die Philosophie der Religion*¹⁶³ a dodatky¹⁶⁴ k ní. Z historie se zde nachází učebnice světové historie německého středoškolského profesora a katolického spisovatele Johanna Bumüllera (1811-1890)¹⁶⁵ *Die Weltgeschichte*.¹⁶⁶ Další historické dílo je *Ferdinand der Zweite, römischer Kaiser und seine Zeit*¹⁶⁷ autora Johanna Petera Silberta (1777-1844).¹⁶⁸ Za zajímavou můžeme považovat historii dříve španělské Ameriky od Gaetana Ballufiho (1788-1866)¹⁶⁹ *Das vormals Spanische Amerika aus dem religiösen Gesichtepunkte, betrachtet vom Zeitraume seiner Entdeckung an bis 1843*,¹⁷⁰ nebo anály Sýrie.¹⁷¹ Z církevní historie *Erinnerungen an die letzten vier Päpste und an Rom in ihrer Zeit*¹⁷² od westminsterského arcibiskupa Nicholase Wisemana (1802-1865).¹⁷³ Nachází se tu i tisky z církevní historie, například *Über die Emancipation der Katholiken in England*.¹⁷⁴

V knihovně nacházíme různé příručky, které jsou určeny pro učitele – *Lehrerfreuden oder die Emancipation der Volksschule* nebo *Methodenbuch oder Anleitung zur zweckmäßigen Führung des Lehramtes für Lehrer in Trinial- und Hauptschule*,¹⁷⁵ nebo příručky, které jsou určeny kněžím - *Gregor Köhler's Anleitung für Seelsorger an dem Krausen und Sterbebette*.¹⁷⁶

¹⁶¹ H 60/1-7: Phillips, G.: Historisch-politische Blätter für das katholische Deutschland. Fünfzehnter Band – Siebzehter Band. Zwanzigster Band – Zweiundzwanzigster Band. München 1845-1848.

¹⁶² H 55: *Magazin des enfans, ou Dialogues entre une sage gouvernante et plusieurs de ses eleves de la premiere distinction, dans lesquels on fait penser, par ler, agir les jeunes Gens suivant le génie, le tempérament, et les meclinations d'un chacun*. Tome second. Wien 1809.

¹⁶³ B 202/1-7: *Die Philosophie der Religion*. Erster Band – Siebenter Band. Augsburg 1775-1781.

¹⁶⁴ B 202/8-12: *Zugaben zur Philosophie der Religion*. Erster Band – Fünfter Band. Augsburg 1785-1789.

¹⁶⁵ http://de.wikipedia.org/wiki/Johannes_Bum%C3%BCller

¹⁶⁶ H 44/1-2: Bumüller, Johannes: *Die Weltgeschichte*. Ein Lehrbuch für Mittelschulen und zum Selbstunterricht. Erster Theil. Das Alterthum. Dritter Theil. Die neue Zeit. Erster Band. Zweiter Band. Freiburg 1857 1858.

¹⁶⁷ H 48: Silbert, Johann Peter: *Ferdinand der Zweite, römischer Kaiser und seine Zeit*. Wien 1836.

¹⁶⁸ http://de.wikisource.org/wiki/ADB:Silbert,_Johann_Peter

¹⁶⁹ <http://id.loc.gov/authorities/names/n88284080.html>

¹⁷⁰ H 52 a-b: Ballufi, Gaetan: *Das vormals Spanische Amerika aus dem religiösen Gesichtepunkte, betrachtet vom Zeitraume seiner Entdeckung an bis 1843*. Erster Band. Zweiter Band. Wien 1848.

¹⁷¹ G 29 fol.: Priliszky, Joannes Baptist: *Annales compendiarii regum & rerum Syriae numis veteribus illustrati, deducti ab obitu Alexandri Magni, ad cn. Pompeji in Syriam adventum, cum amplis prolegomenis*. Wien 1744.

¹⁷² B 165: Sturmlierner, Friedrich: *Erinnerungen großer Religionswahrheiten und heiliger Begebenheiten, zur Erwägung auf alle Tage und jede bewegliche Feste des ganzen Jahrs; mit erbaulichen Reden und Thaten der Einsiedler ersterer Zeiten begleitet*. Augsburg 1820.

¹⁷³ http://en.wikipedia.org/wiki/Nicholas_Wiseman

¹⁷⁴ H 51: *Über die Emancipation der Katholiken in England*. Siebenter Band. Wien 1840.

¹⁷⁵ F 49: Schwabs, Landolin; Schuller, G. M.: *Lehrerfreuden oder die Emancipation der Volksschule*. Augsburg 1864.

¹⁷⁶ F 35: Köhler, Gregor; Brand, Jakob: *Gregor Köhler's Anleitung für Seelsorger an dem Krausen und Sterbebette*. Frankfurt am Main 1826.

Mezi ojedinělé tisky můžeme zařadit od Leopolda Chimaniho *Die feier Kindlicher Liebe und Dankbarkeit an Familien- und Schulfesten. Eine Sammlung von 250 Blickwünschen für Kinder zum Neujahre, zu den Geburts- und Nachmensfesten der Ältern, Grossältern, Geschwister, Verwandten, Vormünder, Schulvorsteher, Katechetten, Lehrer und anderer Wohlthäter*,¹⁷⁷ od Josefa Salzbachera (1790-1867)¹⁷⁸ *Meine Reise nach Nord Amerika im Jahre 1842. Mit statistischen Bemerkungen über die Zustände der katholischen Kirche bis auf die neueste Zeit*,¹⁷⁹ v knihovně je i dílo od Johanna Emanuela Veitha (1787-1876), promováného doktora medicíny a katolického kněze, který publikoval botanická, lékařská a zvěrolékařská díla.¹⁸⁰ Nachází se zde *Austria's Trauer. Drei Reden, gehalten bei den feierlichen Crequien für Weiland GSr. Majestät den Allerdurchlauchtigsten Kaiser Franz I. in der Metropolitankirche St. Stephan in Wien am 9. 10. und 11. April 1835*¹⁸¹ nebo třeba od Dominica Siedlera *Der Markt Frankenburg in Österreich ob der Enns und dessen nächste Umgebung*¹⁸² či úvaha na téma Evropy *Geben wir einer neuen Barbarei entgegen, oder Was restauriert Europa?*¹⁸³

Z českých autorů jsou zastoupeni František Palacký (1798-1876)¹⁸⁴ s již zmíněným měsíčníkem společnosti Vlasteneckého muzea, kazatelé Jan Pospíšil, František Xaver Šedina a Antonín Štekl. Dalším českým autorem je Šimon Bernard Wrána (1785-1856)¹⁸⁵ s dílem *Utrpení a smrt některých svatých mučedníků prvních tří století věku křesťanského*.¹⁸⁶

3. 3. Tiskaři a nakladatelé

Z údajů o tiskařích a nakladatelích a místech a datech tisku a nákladu, které se nacházejí na titulní či zadní straně (často pod čarou) se dá vysledovat, že se funkce tiskařů a nakladatelů poměrně běžně překrývaly. Časté jsou také případy, kdy tiskárnu vedl faktor, jenž pomáhal vdově po tiskaři nebo byl najímán tiskárnami, například arcibiskupská tiskárna v Praze si tyto osoby běžně najímala.

¹⁷⁷ F 50: Chimani, Leopold: Die feier Kindlicher Liebe und Dankbarkeit an Familien- und Schulfesten. Eine Sammlung von 250 Blickwünschen für Kinder zum Neujahre, zu den Geburts- und Nachmensfesten der Ältern, Grossältern, Geschwister, Verwandten, Vormünder, Schulvorsteher, Katechetten, Lehrer und anderer Wohlthäter. Wien 1825.

¹⁷⁸ <https://vufind.mzk.cz/Author/Home?author=Salzbacher%2C%20Joseph%2C%201790-1867>

¹⁷⁹ H 53: Salzbacher, Joseph: Meine Reise nach Nord Amerika im Jahre 1842. Mit statistischen Bemerkungen über die Zustände der katholischen Kirche bis auf die neueste Zeit. Erste Abteilung. Wien 1845.

¹⁸⁰ <http://www.hamelika.cz/ostatni/VEITH.htm>

¹⁸¹ B 475: Veith, Johann Emanuel: Austria's Trauer. Drei Reden, gehalten bei den feierlichen Crequien für Weiland GSr. Majestät den Allerdurchlauchtigsten Kaiser Franz I. in der Metropolitankirche St. Stephan in Wien am 9. 10. und 11. April 1835. Wien 1835.

¹⁸² F 45 a-b: Siedler, Dominic: Der Markt Frankenburg in Österreich ob der Enns und dessen nächste Umgebung. Erster Teil. Zweiter Teil. Wien 1858.

¹⁸³ C 87: Gehen wir einer neuen Barbarei entgegen, oder Was restauriert Europa? München 1827.

¹⁸⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Palack%C3%BD

¹⁸⁵ <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/jmenny-rejstrik/vrana-simon-bernard-1785-1856>

¹⁸⁶ B 22 bis: Wrána, Šimon Bernard: Utrpení a smrt některých svatých mučedníků prvních tří století věku křesťanského. Praha 1840.

Stál v čele tiskárny – organizoval práci a v podstatě byl totéž co tiskař.¹⁸⁷ Kdežto nakladatel se na výrobním procesu podílel tím, že do něj vkládal své finanční prostředky.¹⁸⁸ Tiskaři i nakladatelé někdy používali signety, což byly grafické značky podniku, ve kterém působili.¹⁸⁹

V 1. části této kapitoly se budeme věnovat tiskařům a místům tisku. Vyplynulo, že nejvíce tisků bylo vytištěno ve Vídni - je to až 128 tisků. Nejvíce zmíněná je kongregace Mechitaristů (33 tisků). Tiskárna tohoto řádu byla zřízena v roce 1811, ale v roce 1873 musela být prodána, protože ztratila finanční zdroje v důsledku poklesu akciového trhu, ale v roce 1889-1998 se tiskárna dostala zpět do rukou Mechitaristů.¹⁹⁰ Tato kongregace měla vlastní signet - dřevoryt s latinským křížem, který stojí na obláčku a je natočený mírně doprava. Kříž je omotaný páskou, na které je nápis: "WIR ABER PREDIGEN DER GEKREUZIGTEN CHRISTUM". Kolem kříže je dokola nápis: "VEREIN ZUR VERBREITUNG GUTER KATABÜCHER.". Dalším, často zmiňovaným, vídeňským tiskařem je Johann Thomas von Trattner, který v roce 1759 obdržel titul zemského typografa, a tak se stal v průběhu jednoho desetiletí bezkonkurenčně nejproduktivnější a nejvlivnější typograf a knihkupec, který ovládl většinu trhu habsburské monarchie.¹⁹¹ Měl vlastní signet – byl to dřevoryt, na kterém v tiskařské dílně sedí žena se sazítkem v rukou, vedle ní kasa s písmeny, za ní tiskařský lis i pec na odlévání písmen. U nohou má knihy a balíky papíru s orlicí. Je obklopená sloupy vynášejícími koruny, nad ní je orlice s páskou a nápisem "ALTIUS". Dole na podstavci je devíza: "LABORE ET FAVORE".

Za Vídni následuje Praha s 80 tituly. Nejvíce jich vytiskla arcibiskupská tiskárna (13). Jejím vzniku předcházelo v roce 1625 jmenování Pavla Sessia arcibiskupským, a následující rok kardinálním tiskařem. V roce 1630 byla tiskárna založena pražským kardinálem Arnoštem Vojtěchem Harrachem, měla se nacházet na Hradčanech. Do roku 1786 tiskárna měnila místa a i názvy. Tiskárna byla z ekonomických důvodů pronajímána od roku 1700. Mezi osoby, kterým byla tiskárna pronajímána, a od kterých vlastní novo bystřická farní knihovna tisky, patří například Matěj Adam Höger (například knihy se signaturou G 4), Jan Norbert Fický (A 8), František Karel Hladký (A 4, A12), Josefa Fetterlová z Wildenbrunnu – sama nebo s faktorem Václavem Špinkou, Václav Špinka (D 9, B 22 bis a B 23) a ovdovělá Anna Špinková (H 5) nebo Bedřich Rohlíček (H 38 a H

¹⁸⁷ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 258.

¹⁸⁸ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 615.

¹⁸⁹ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 807.

¹⁹⁰ <http://mechitharisten.org/die-wiener-mechitharisten/die-wiener-mechitharisten-buchdruckerei/>

¹⁹¹ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 943.

39). V impresu se také objevuje přídomek Knížecí arcibiskupská tiskárna – u Časopisu pro katolické duchovenstvo z let 1828-1832 (F 12). V roce 1928 tiskárna zanikla.¹⁹²

Na 3. místě je Mnichov s 23 tituly – 20 z nich vytiskla Maria Magdalena Riedl.

Z českých měst se kromě Prahy objevuje ještě Brno, České Budějovice, Hradec Králové a Olomouc. V Brně působil tiskař Jan Siedler, v Českých Budějovicích Felix Zdarša, Jan František Zdarša a Jan Josef Diesbach, v Hradci Králové Jan Pospíšil a v Olomouci Alois Skarniczl. Nesmíme opomenout ještě Jindřichův Hradec se slavným tiskařem Aloisem Landfrasem.

Kromě arcibiskupské tiskárny tiskly knihy i tiskárny dalších institucí, mezi něž patřila například pražská jezuitská tiskárna, která působila i jako univerzitní knihovna. V 15. - 18. století byla v čele všech českých a moravských tiskáren. Nebyla nikdy pronajímána, na rozdíl od tiskárny arcibiskupské. Od roku 1773 je tiskárna označována jako klementinská (v Klementinu sídlila), neboť v tomto byl jezuitský řád zrušen bulou Klimenta XIV. V knihovně mají své zastoupení i 2 výtisky (B 20 a B 31) z trnavské jezuitské tiskárny, která byla založena v roce 1646. Když jezuité odešli, došlo v letech 1773-1777 k postátnění tiskárny. V roce 1777 byla tiskárna přemístěna do Budapešti.¹⁹³

Poměrně velké zastoupení má v tiscích i tiskárna normální školy, která se nacházela v Praze. Byla to 2. nejstarší státní tiskárna v Čechách a na Moravě. Vznikla v roce 1776, kdy navázala na pražskou Tiskárnu klementinskou, která přešla pod správu zemské komise normálních škol. Tisk učebnic byl do roku. V roce 1921 byl název této tiskárny změněn na Státní nakladatelství – v roce 1950 se tiskárna osamostatnila a ostatní úseky jsou od roku 1952 označovány jako Státní pedagogické nakladatelství.¹⁹⁴

V knihovně je i 1 výtisk (B 84) od společnosti s titulem Orphanotrophium, která působila v Halle od roku 1699. Používala i jiné tituly, ve kterých se vyskytoval název Weissenhaus, tedy Sirotčinec.¹⁹⁵

Můžeme se zmínit i výtisku H 3 c od Společnosti sv. Jana Evangelisty, která působí v městě Tourani.

¹⁹² Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 890-891.

¹⁹³ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 898-903.

¹⁹⁴ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 905-906.

¹⁹⁵ <http://thesaurus.cerl.org/record/cni00027629>

Poslední institucí je Libraria Collegia ad St. Annae in Platea Joannis ve Vídni.

Místo tisku	Počet titulů	Místo tisku	Počet titulů
Wien	129	Strasbourg	2
Praha	80	Trnava	2
München	23	Würzburg	2
Freiburg	16	Antwerpen	1
Regensburg	14	Wien	1
Linz	10	Amsterdam	1
České Budějovice	8	Berlin	1
München	5	Bratislava	1
Passau	5	Frankfurt+Leipzig	1
Ingolstadt	4	Halle	1
Praha	4	Hradec Králové	1
St. Pölten	4	Köln	1
Augsburg	3	Neuhaus	1
Brno	3	Nürnberg	1
Ratisbonae	3	Olomouc	1
Roma	3	Roma+Olomouc	1
Einsiedeln	2	Salzburg	1
Frankfurt am Main	2	Stuttgart	1
Ginzburg	2	Tournai	1
Graz	2	Ulm	1
Leipzig	2	Venezia	1
Mainz	2	Wien+Praha+Triest	1

V Další části této kapitoly se budeme věnovat vydavatelům a místům vydání. Na 1. místě je s jasnou převahou Augsburg se 104 tituly. Zde působili známí vydavatelé Martin Veith a Nicolaus Doll, Matthaus Rieger nebo Johann Baptist Balthasar Merz.

Na 2. místě se nachází Wien s 59 tisky. Za všechny tiskaře bychom měli jmenovat již zmíněnou Mechitaristickou kongregaci nebo vydavatele Johanna Thomase Trattnera.

Za Vídni následuje Praha se 43 tisky. Zde musíme zmínit Tiskárnu normální školy, Václava Špinku nebo Kašpara Widtmanna.

Česká města zastupuje už jen Brno s 1 výtiskem (B 472), který vydal Leopold František Haller.

Nejčastějším vydavatelem, který se objevuje, je Johann Andreas de La Haye, který působil v Ingolstadtu.

Z institucí, které vydávaly tisky, se objevuje již zmíněná arcibiskupská tiskárna v Praze, Tiskárna normální školy v Praze, popřípadě Císařská královská normální škola, nebo Mechitaristická kongregace z Vídně. Novou institucí je biskupská konzistoř v Českých Budějovicích, která je zastoupena 1 tiskem. (A 29).

Další českou vydavatelskou institucí je Das böhmische Museum, neboli Vlastenecké muzeum (dnešní Národní muzeum v Praze), které vydávalo již zmíněný časopis společnosti tohoto muzea.

Mezi důležité české vydavatele patří Dědictví svatojánské s vlastním signetem, kterým je dřevoryt, na němž je v kruhovém medailonu apoteóza sv. Jana Nepomuckého s pěti hvězdami kolem hlavy. Anděl vpravo od něj drží v ruce zámek a má prst před ústy, anděl vlevo zdvihá jazyk. Kolem opis: "DĚDICTWJ SWATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO - OD ROKU 1835."

Z cizích institucí můžeme zmínit Commission der literarisch artistischen Anstalt v Mnichově, Bibliotheka für katholische Seelsorgen und Religionsfreunde v Grazu nebo St. Anna in der Johannisstrasse ve Vídni.

Místo vydání	Počet titulů	Místo vydání	Počet titulů
Augsburg	104	Ingolstadt+München	2
Wien	59	Lausagne+Geneve	2
Praha	43	Leipzig	2
Ingolstadt	37	Mainz	2
Linz	16	Nürnberg	2
Graz	15	Paderborn	2
Regensburg	15	Rothenburg	2
München	13	St. Pölten	2
Tübingen	13	Wroclaw	2
Augsburg+Graz	8	Zürich	2
Köln	8	Bamberg	1
Frankfurt am Main	7	Bratislava	1
Würzburg	6	Brno	1
Antwerpen	5	Coblenz	1
Augsburg+Innsbruck	5	České Budějovice	1
Konstanz	5	Hradec Králové	1
Wien+Stuttgart	5	Innsbruck	1
Wien+Triest	5	Karlsruhe	1
Ratisbonae	4	Landshut	1
Venezia	4	Landshut+Wien	1
Stadt am Hof	3	München+Ingolstadt	1
Aachen	2	Münster	1
Augsburg+Dillingen	2	Salzburg	1

Bamberg+Würzburg	2	Stuttgart	1
Einsiedeln	2	Wroclaw+Leipzig	1
Freiburg	2	Wien+Innsbruck	1

3. 4. Signety

Signetem se rozumí grafická značka, jež symbolizuje tiskaře nebo nakladatele. Má identifikační, ale také symbolický a dekorativní rozměr. Můžeme je najít na titulním listu (nejspíše symbolizuje nakladatele) i na konci knihy (zde zřejmě tiskaře). Poznáme ho podle různých devíz, monogramů či merk, které jsou na něm zobrazeny.¹⁹⁶ Často je využita technika dřevořezu.

Dohromady se v knihovně objevuje 21 různých signetů z 18. - 19. století, vyskytujících se na přední straně knihy – 15 z nich patří vydavatelům a 6 z nich tiskařům. Pouze 3 signety jsou mědirytinové, ostatní jsou dřevořezové. Dokonce nejstarší titul knihovny se signaturou B 88a *Orationum selectarum, pro Classe secunda Scholae Argentinensis*, vydaný v roce 1570, je signetem opatřen. Patří štrasburskému tiskaři Iosiasi Rihelovi. Je to dřevořez, na kterém je anděl v oválné kartuši obklopené probíjeným ornamentem, držící kadidelnici v pravé a úhelník v levé ruce. Dole je merka, sestávající z latinského kříže a písmene „R“. A v rozích jsou polo postavy 4 puttí. Písmeno „R“ má představovat počáteční písmeno příjmení vydavatele.

Další 3 dřevořezové signety, patřící tiskařům, pochází z 18. století. První patří pražské univerzitní tiskárně, jejímž symbolem je monogram IHS doprovázený nahoře křížem a dole třemi hřeby, obklopený paprscitou svatozáří a dole rostlinným ornamentem. Vzhledem k tomu, že tiskárna byla jezuitská, monogram „IHS“, znamená Ježíš. Tento signet se nachází u 2 tisků, které byly vydány pod vedením faktora Josefa Schneidera. Poslední signet patří vídeňskému tiskaři Johannu Thomasi von Trattnerovi, na kterém je sedící žena v tiskařské dílně se sazítkem v ruce, vedle ní je kasa s písmeny, za ní tiskařský lis i pec na odlévání písmen. U nohou má knihy a balíky papíru s orlicí. Je obklopená sloupy vynášejícími koruny, nad ní je orlice s páskou a nápisem "ALTIUS". Dole na podstavci je devíza: "LABORE ET FAVORE". Tiskařů Trattnerů bylo více, proto nápis „ALTIUS“ nejspíše patří Trattnerovi staršímu, ne jeho synovi. Jeho syn používal, jenž se označoval v tiscích jako Johann Thomas Erben von Trattner, používal dřevořez, na kterém byl latinský kříž kosmo v ohni, přes něj šikmo kotva. Mezi tímto propletená páska s nápisem: "FIDES SPES ET CHARITAS".

¹⁹⁶ Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008. s. 176.

Mechitaristická kongregace ve Vídni měla za svůj signet dřevorez, na němž je latinský kříž stojící na obláčku a natočený mírně doprava. Kříž je omotaný páskou, na které je nápis: "WIR ABER PREDIGEN DER GEKREUZIGTEN CHRISTUM". Kolem kříže je dokola nápis: "VEREIN ZUR VERBREITUNG GUTER KATABÜCHER."

Dědictví svatojánské mělo svůj signet. Byl to dřevorez, na němž byla v kruhovém medailonu apoteóza sv. Jana Nepomuckého s pěti hvězdami kolem hlavy. Anděl vpravo od něj drží v ruce zámek a má prst před ústy, anděl vlevo zdvihá jazyk. Kolem opis: "DĚDICTWJ SWATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO - OD ROKU 1835." Zvláštní je, že v jednom případě (A 15) měl tisk tento signet, i přestože ho vytiskla Arcibiskupská tiskárna.

Signety, které patřily vydavatelům, a které knihovna obsahuje, pochází ze 17. - 19. století (2 a 7). Začneme benátským vydavatelem Petrem Bassaleem, jehož dřevorezový signet zobrazuje kartuš, který má po stranách zavěšené květiny, nahoře jsou položeny, zdobená také ovocem a festony. Drak mezi plameny s přivrácenou hlavou a korunkou na hlavě. Na levé straně nápis: "VIRTUTI SIC." Na pravé straně nápis: "CEDIT INUIDIA."

Dalším signetem je také dřevorez - kartuše lemovaná rostlinným ornamentem a stuhami, která zobrazuje zmítající se koráb na moři mezi útesy. Nad ním svítí slunce. Nahoře na pásce nápis: "HOC MONSTRANTE VIAM". Dole na pásce nápis: "MEDIO TUTISSIMUS IBIS". Signet patřil Jakobu Fridericu Bezovi, vydavateli v Kostnici.

Vydavatel Johann Franz Xaver Cräz, který působil v Mnichově a v Ingolstadtu, měl dřevorezový signet s tímto zobrazením: knihy, na kterých jsou koule. Nahoře páska s nápisem: "HIS NITTUR ORBIS". Dole ve štítu jsou iniciály „J F C.“ Kartuš s iniciály, na nich postavená zeměkoule. Nahoře páska s nápisem, zbytek vyplněn rokokovým ornamentem.

Vydavatel z Mnichova Johann David Hörling měl signet – dřevorez, na kterém je sokl, na kterém jsou zobrazeny jeho iniciály "I. D. H.". Na soklu je položena Merkurova hůl a přilba, popsané papíry, knihy. Sokl je obklopen dubovými listy.

Johann Baptist Balthasar Merz, augsburský vydavatel, si vybral dřevorezový signet, na kterém je obdélná deska, jenž je dole lemovaná festony, na ní je oválný štít s monogramem "M". Kolem trubka, lyra, křídlo, Merkurova hůl, listiny a knihy, na nichž sedí sova.

Matthäus Rieger z Augsburgu měl jeden druh signetu, který používali i jeho synové. První signet Riegera byla mědirytina - krajina s vycházejícím sluncem v popředí knihy a deska s iniciálami MR a merkou. Nad sluncem mrak a z něho vycházejí dva oblouky duhy, na nich nápis: " Omnia debeo soli" a "Uni et Trino". Dalším signetem, který firma Matthäus Rieger und Söhne používala,

byl dřevořezový signet (B 426) - na symbolu je ležící rokoková kartuš s písmeny „MR“. Z písmena „M“ vychází patriarší kříž. Vedle kartuše knihy, listy, balíky papíru a Merkurova hůl.

Johann Christoph Tarnov, vydavatel působící v Lipsku, měl dřevořezové zobrazení - v obdélníku oválný medailon s přímořskou krajinou. V popředí z oblak vystupují dvě ruce, jedna drží stromek s kořeny, druhá jej zalévá ze džbánu. Kolem medailonu devíza: "ADSIT AB ALTO", dole štít se zkříženým mečem (kosmo, hrotem směruje dolů) a hřebem (šikmo, hrotem též směruje dolů). Přes ně je svísele položen druhý hřeb hrotem vycházející z větve se 3 žaludy v patě štítu. Po stranách štítu písmena "T. R." Rohy obdélníku vyplňují květiny (tulipány, růže, slunečnice). Tisk vydaný jeho jménem pochází ze 17. století.

Úplně jednoduché dřevořezové signety používali tito vydavatelé: Joseph Geistinger, který působil ve Vídni a v Terstu. Jako signet měl pouze svůj nezdobený monogram "J. G.", Miller (nepodařilo se mi u něj zjistit jméno), působící v Grazu, který měl spojená písmena „MB“.

Dalo by se říci, že knihovna obsahuje 2 dřevořezové signety s podobným zobrazením. První patří Franzovi Varrentrappovi, který vydával díla ve Frankfurtu nad Mohanem. Jeho signet by se dal popsat jako: na kartuši zkratka „IHS“, která je nahoře obklopená latinským křížem a dole třemi hřeby, obklopená paprscitou svatozáří. Kartuš dokola obklopená věncem z tulipánů. Druhý signet patřil Johannu Weidenfeldtovi, popřípadě jeho dědicům, kteří působili v Kolíně nad Rýnem. Měli v oválném medailonu monogram „IHS“ doprovázený nahoře jetelovým křížem a dole třemi hřeby, obklopený paprscitou svatozáří. Kolem ní devíza: "NOMEN DOMINI LAUDABILE" to vše obklopeno věncem z tulipánových květů. Tisk, který vydal Johann Weidenfeldt sám, je druhým tiskem, který pochází ze 17. století.

Bratři Veithové z Augsburgu měli za dřevořezový signet tritóny, troubící na lasturu. Jsou na břehu moře, uprostřed kterého je ostrůvek. Mezi tritóny deska s iniciály „F. V.“ a merka. Nad nimi páska: "Aperi & pretiosa lege". V tomto případě je to mědirytina a je signovaná (sign.: "Jos. Erasm Belling Sc. Augustae Vindelicorum.").

Joseph Wolff, který působil v Augsburgu a v Innsbrucku měl za signet mědirytinu, na které je Pallas Athéna, sedící v plné zbroji s kopím a štítem (na něm monogram „J.W.“) se sovou na břehu moře. Vedle ní jsou balíky papíru (jeden opět s monogramem „J. W.“) a knihy, také zlomený antický sloup. Nad tím se vznáší Hermes s okřídlenou holí v ruce.

Z institucí, které měly svůj dřevořezový signet, zmíníme sv. Annu na Johannisstrasse ve Vídni. Byl to dřevoryt s rozkřídlenou orlicí, držící v pravém křídle meč a v levém říšské jablko. Na

hrudi má štít polcený. Na hlavách má korunu. Opis: "K. K. SCHULBUCHER VERSCHL ADMINISTRAT".

Mědirytinový signet používal Johann Caspar Bencard, který působil v Augsburgu a v Dillingenu. Na něm měl dvojici andělů v oblacích, držící knihu s nápisem "LIBER VITAE" a nad tím je devíza: "Huc cuncta volumina tendunt".

3. 5. Ilustrace

V tiscích novobystřické farní knihovny se nachází mnoho ilustrací různého typu. Nejvíce jsou zastoupeny mědirytiny a dřevořezy. Z dalších tiskařských technik se objevuje ocelorytina, litografie a dřevoryt. Vyskytují se jako drobné grafiky v textu nebo na titulních stranách, celostránkové ilustrace, hlavně jako frontispisy či grafické titulní listy. Nejvíce ilustrací nalezneme v misálech, kde můžeme vidět různé náboženské výjevy – kánonový list, portréty svatých, výjevy z Bible. Barevná ilustrace je pouze jedna – je to kolorovaná mědirytina Ježíše Krista v misálu.

Mědirytina. Jemně provedená tiskařská technika z hloubky. Poznáme ji podle vytlačeného okraje, který vznikl od okraje měděné desky při čištění za velkého tlaku. Používala se u náročnějších tisků, protože zde záleželo na přesnosti. Dále se používala pro frontispisy, grafické titulní listy a celostránkové ilustrace. Potkáváme se s osignovanými mědirytinami autorů předlohy a rytců. Poznáme to podle zkratek za jejich jménem.

Dřevořez. Tiskařská technika z výšky. Má hrubší linie, proto u něj nenalezneme fasetu jako u mědirytiny. Jsou jím tisknuty drobnější ilustrace a dekory. Tvůrce dřevořezu na něj mohl díky způsobu řezání dřevěného štočku umístit pouze své iniciály či drobné značky.¹⁹⁷

Dřevoryt. Tisk z výšky. Kresba se vyrývá do dřevěného štočku.¹⁹⁸

Oceloryt. Tisk z hloubky. Vznikl jako obdoba mědirytu, ale za použití mnohem odolnější ocelové desky. Výsledkem je velmi jemná a ostrá linie.¹⁹⁹

Litografie (Kamenotisk). Tisk z plochy, proto nemá fasetu na rozdíl od rytin.²⁰⁰

¹⁹⁷ Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008. s. 180

¹⁹⁸ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 220.

¹⁹⁹ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 642-643.

²⁰⁰ Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008. s. 245.

3. 6. Vazby

V knihovně se nachází knihy z různého druhu materiálu. Máme tu dýhové desky, lepenkové, dřevěné a papírové. Nejméně desek je z dýhy a nejvíce z lepenky. Také se objevují tisky bez vazby, jsou to pouze sešité složky tištěného papíru, které mají hřbet potažený papírem. Desky, které jsou potaženy kůží, jsou zdobené zlatotiskem nebo slepotiskem. Stejně tak desky z dýhy jsou zdobené slepotiskem. U některých zdobných knih (misálů) se nacházejí háčkové spony.

Vazba	Počet titulů
Dýhové desky, potažené kůží, hřbet je šitý na vazy	6
Dýhové desky, potažené kůží, plochý hřbet	4
Dýhové desky, potažené pergamenem, plochý hřbet	1
Dýhové desky, potažené papírem, plochý hřbet	5
Lepenkové desky, potažené kůží, hřbet je šit na vazy	167
Lepenkové desky, potažené papírem, plochý hřbet	219
Lepenkové desky, potažené papírem, rohy a hřbet potažené látkou, plochý hřbet	32
Lepenkové desky, potažené kůží, plochý hřbet	13
Lepenkové desky, potažené papírem, rohy a hřbet zpevněné kůží, plochý hřbet	42
Lepenkové desky, potažené pergamenem, plochý hřbet	6
Lepenkové desky, potažené látkou, plochý hřbet	4
Lepenkové desky, potažené papírem, hřbet je šitý na vazy	10
Lepenkové desky potažené látkou, hřbet je šitý na vazy	11
Lepenkové desky, potažené papírem, rohy a hřbet zpevněné kůží, hřbet je šitý na vazy	7
Lepenkové desky, potažené papírem, hřbet látkou, plochý hřbet	4
Lepenkové desky, potažené papírem, rohy a hřbet zpevněny pergamenem, plochý hřbet	12
Lepenkové desky, potažené papírem, hřbet zpevněn kůží, plochý hřbet	5
Lepenkové desky, potažené látkou, rohy a hřbet zpevněny kůží, plochý hřbet	1
Lepenkové desky, potažené papírem, hřbet zpevněn pergamenem, plochý hřbet	2
Dřevěné desky, potažené kůží, plochý hřbet	17
Dřevěné desky potažené kůží, hřbet šitý na vazy	11
Papírové desky, plochý hřbet	91
Papírové desky, hřbet potažený látkou, plochý hřbet	1
Dřevěné desky, potažené papírem, plochý hřbet	2
Sešité složky tištěného papíru, hřbet potažen papírem, plochý hřbet	5

3. 7. Supralibros

Supralibros je značka na vlastníka, vyznačená na deskách, hřbetu, ořízce nebo sponách. Nejvíce se nachází v podobě erbu.²⁰¹ Ovšem v novo bystrické farní knihovně se nic takového neobjevuje.

3. 8. Ex Libris

Ex Libris vyjadřuje vlastníka knihy. Může se objevovat v psané podobě („Ex libris“) nebo v podobě erbu, razítka nebo drobné grafiky.²⁰²

V knihovně se nachází 2 libris v tištěné podobě. Jedná se o knihy se signaturou B 204 a G 9/1-4. U knihy B 204 je to papírový štítek tištěný lemovaný linkou z tiskařských ozdůbek esovitého tvaru s textem "Ex libris Bibliothecae IOANNIS PACHFISCH Num." Rukou dopsáno a upraveno na "Ex libris Bibliothecae IOANNIS PACHFISCH ad Num. 1". A u knih G 9/1-4 vytisknuto: "V. P. Victoris Iglaviensis".

Mimo těchto ex libris se v knihovně nachází i psané perem. Je to u signatur A 12, A 33 1-2, A 35, G 25, G 27, u signatury F jsou to tyto svazky: 1 fol, 8, 10 1-2, 11, 12 a-b, 13, 14, 17 1-4, 19, 23, 24, 27, 30 a-b, 32, 32, 33, 35, 36, 41, 42, 44 1-2, 46, 50 1-2, 53 1-3, 4, 5, 6. Kdo je jejich autorem se dá najít v kapitole Vlastnické poznámky v příložené tabulce.

3. 9. Vlastnické poznámky

Ve 2 tabulkách se nachází vlastnické poznámky, které se nachází v knihách ve farní knihovně. Pokud je u jména hranatá závorka s otazníkem, znamená to, že vlastnická poznámka nešla úplně přečíst. Tabulky jsou rozdělné na fyzické osoby a organizace. V každé tabulce je jméno fyzické osoby nebo organizace, rok, který je u poznámky napsán a signatura knihy, ve které se poznámky nachází. Pokud je v závorce u signatury ještě jedno jméno, znamená to, že knihu vydal vlastník v závorce a vlastník na začátku řádku tabulky.

Jméno vlastníka	Rok	Signatura
Bartoš, D.	1818-1819	D 12, D 14 (knihovna Nová Bystřice)
Benesch [?].		B 97 (Hammerle, Ignatius de; knihovna Nová Bystřice)
Bernegger, Augustinus	1790	E 100 a-c (Hakl, Joannes; Funk, Antonius)
Czerwenka, Joannes [?]		B 64 (knihovna Nová Bystřice)
Dubin, Jan Tonatr		H 11 (Knihosklad Frantána v Počátkách)
Ehrenberger, F. [?]		B 165 (knihovna Nová Bystřice)

²⁰¹ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006. s. 850.

²⁰² Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008. s. 132.

Erdman, Josepha	1806	G 23
Falaise, Ferdinand L. B.		A 35 (Děkanát Nová Bystřice)
Fara v Losinách		E 22/1
Francis, Joannes	1745	F 15 fol.
Freyherr Geramb, Carl von		B 436/1-2, 6 (knihovna Nová Bystřice)
Funk, Antonius	1790	E 100 a-c (Bernegger, Augustinus; Hakl, Joannes)
Gardametz		H 30/1-2
Gedlička, August		H 26 a, b
Gevy, Joannes	1790	G 27
Giresch, Amandus		G 8 a, b
Hakl, Joannes	1790	E 100 a-c (Bernegger, Augustinus; Funk, Antonius)
Hammerle, Ignatius de		B 97 (Benesch [?]; knihovna Nová Bystřice)
Christian, Chrysanthus		B 60, B 98, B 101/1-2 (vše Nová Bystřice)
J., M.		A 22, A 23, A 25, A 26 (vše Děkanát Nová Bystřice)
Josephi Döller		D 5/1 a-b (Capucinatorum; knihovna v Nové Bystřici)
Krása, Antonín		B 100 (Trachta, František)
Krtschma, Wenceslaus		E 104/1-2
Kukačka, Josef	1891	H 18 (Tichinger, Josef)
Kumerer, Conrad		G 15/2
Lanomann, Joannes		A 12 (Děkanát Nová Bystřice)
Limpach		G 6
Ludeger, Franciscus	1748	B 11 (Děkanát Nová Bystřice)
Matauschek, Adalbertus	1827	F 42
Miksch, A.		H 56
Miksch, Josef		H 42
Moravici/Maurici, F. P. F.		F 6 (Plattner)
Neumann, I.	1831	B 562/1-2 (Pařer; knihovna Nová Bystřice)
Pachl, Georgus		A 33/1-2 (Děkanát Nová Bystřice)
Paroch, Joannes	1632	G 25 fol.
Pařer		B 562/1-2 (Neumann, I.; knihovna Nová Bystřice)
Pittinger, Peter	1816	G 20
Plattner	1789	F 1 fol. (Plattner, Apolinář), F 2/1-4, F 3/1-2, F 4/1-2, F 5/1-2, F 7, F 8, F 9, F 18/1-2, F 20, F 25, F 26, F 28, F 34 a-b, F 37, F 38, F 39, F 40, F 34 a-b, F 37, F 38, F 39, F 40, F 6 (Moravici/Maurici, F. P. F.), F 27 (Plattner, Adalbert), F 29 (Plattner, Adalbert), F 42 (Matauschek, Adalbertus)
Plattner, Adalbert	1827	F 10/1-2, F 11, F 12 a-b, F 13, F 14, F 17/1-4, F 19, F 23, F 30, F 32, F 33, F 35, F 36, F 41, F 44/1, F 46, F 50, F 52/1-2, 4, 5, 6, F 53/1-3, F 16 (Zikmund), F 27 (Plattner), F 29 (Plattner)
Plattner, Apolinář	1787-1790	F 1 fol., F 7 (Plattner), F 8 (Plattner), F 15 fol. (Francis, Joannes), F 16 (Zikmund),

		F 21, F 22, F 31/1 a-b, F 47 a-b
Radimský, Josephus	1779	E 101/1
Reumweg [?]		D 8 (knihovna Nová Bystřice)
Robl, Adam		B 65 (knihovna Nová Bystřice)
Robl, František Adam	1801	B 22, B 108 fol., B 427 a-b, D 7/1 (vše knihovna nová Bystřice), A 17/1 (Děkanát Nová Bystřice), B 14/1-2 (knihovna Nová Bystřice), B 22, B 108 fol., B 427 a-b, D 7/1 (vše Nová Bystřice, knihovna)
Seidl, A.	1810	B 188 (knihovna Nová Bystřice)
Schadek, Georgius		G 19
Schöppl, Adam August		A 5 a-b fol. (Děkanát Nová Bystřice)
Skotský, V.		H 12
Štrška		H 19
Tichinger, Josef	1890	H 18 (Kukačka, Josef)
Tippolt, Sigmund		A 16 (Děkanát Nová Bystřice)
Trachta, František	1818	B 100 (Krása, Antonín)
Tržeschniak, J.	1820	B 11 bis (knihovna Nová Bystřice)
Tschida, Stephanus Mateus		B 437/2-3 (knihovna Nová Bystřice)
Ullrich, Franz		A 15, H 17
Vožický, Joannes		G 5 a-b
Wallsch, Bonifacius Chrysostomus	1743	A 17/2 (Děkanát Nová Bystřice)
Weber, Wenceslaus		B 84 (knihovna Nová Bystřice), B 431 fol.
Zahorsky		E 91
Zdarssa, Emmanuel		B 483/1-2 (knihovna Nová Bystřice)
Zikmund		F 16 (Plattner, Adalbert; Apolinář)

Instituce	R o k	Signatura
Altstadt		B 474
Amore et Labore J. C. K		G 30
Capucinatorum		D 5/1 a-b (Döller, Joseph), D 5/2 a-b (knihovna v Nové Bystřici)
Concordantiae SS. Biblioru[um] Sunt		B 108 fol.

Děkanát Nová Bystřice		<p>A 1/1 a, b fol., A 1/2 a, b fol., A 2, A 4/1-2, A 6 a-b, A 8, A 9, A 10, A 11/2, A 13, A 14, A 18 a-c fol., A 19, A 20 a-b, A 21/1-2, A 22, A 23, A 19, A 20 a-b, A 21/1-2, A 22, A 24/1-2, A 25, A 26, A 27/1-2, A 28, A 29, A 30, A 31 a-c, A 32/1 a-c, A 34/1-4, A 36</p> <p>A 5 fol. a-b (Schöppl, Adam August [?]), A 12 (Lanomann, Joannis), A 15 (Ullrich, Franz), A 16 (Tippolt, Sigmund), A 17/1 fol. (Robl, Adam Alois), A 17/2 fol.-2 (Walsch, Bonifacius Chrystostomus), A 32/2 a-d, A 33/1-2 (Pachl, Georgus), A 35 (Falaise, Ferdinand L. B.)</p>
Fara v Losinách		E 22/1
Kaple ve Výčapech		G 2 a-e
Knihosklad Frantána v Počátkách		H 11(Dubin, Jan Tonatr)
Knihovna Nová Bystřice		<p>B 3, B 12/1-2, B 13, B 20, B 20 bis, B 21, B 24, B 25, B 30 a, B 31, B 35, B 40, B 43/1-5, B 48 a-b, B 62, B 73, B 75, B 86, B 88 a, B 91, B 91 a-c, B 100, B 119, 194/1-4, B 196/1-10, B 199, B 202/1-12, B 204, B 210/1-17, B 215/1-2, B 290, B 305 1-3, B 335, B 338/1-2, B 424/1-6, B 426/1-2, B 436/3-5, 7-30, B 437/1, B 445, B 447, B 451, B 454, B 455, B 456, B 458, B 459/1-2, B 461, B 462, B 465, B 466, B 467, B 468, B 469, B 471, B 476, B 478/1-2, B 479/1-4, B 484/1-13, B 485/1-11, B 494, B 495, B 497, B 562/1-2, B 570,</p> <p>B 11 (Ludeger, Franciscus Antonius), B 11 bis (Tržeschniak, P. J.), B 14/1-2,), B 22 (Robl, František Adam), B 60, B 98, B 101/1-2 (Christian, Chrysanthi), B 87, B 64 (Czerwenka, Joannes [?]), B 65, B 108 fol. (Robl, František Adam), B 84 (Weber, Wenceslaus), B 87, a, B 96/1-3, B 97 (Benesch[?]; Hammerle, Ignatius de), B 165 (Ehrenberger, F. [?]), B 188 (Seidl, A.), B 427 a-b, (Robl, František Adam), B 436 1-2, 6 (Geramb Freyherr, Carl), B 437 2-3 (Tschida, Stephanus Matheus), B 483 1-2 (Zdarssa, Emmanuel), B 562 1-2 (Paÿer; Neumann, I.)</p> <p>C 1, C2, C 3, C 4, C 5, C 6, C 7, C 8, C9, C 10, C 11, C 12, C 13, C 14, C 15, C 16, C 17, C 18, C 19, C 20, C 21, C 23, C 24, C 31, C 53, C 54, C 57, C 58, C 59, C 84, C 87, C 88, C 91,</p> <p>D 1, D 2, D 3, D 4, D 6, D 7/2, D 9, D 10, D 11, D 13, D 5/1 a-b (Döller, Joseph; Capucinatorum), D 5/2 a-b (Capucinatorum), D 7/1 (Robl, František Adam), D 8 (Reumweg [?]), D 12 a D 14 (Bartoš, D.)</p>
Kolegiát v Krumlově	1 7 6 7	G 12/1-2 fol.
Trinitáři - Vídeň		A 2 (Děkanát Nová Bystřice)

3. 10. Čtenářské poznámky

Objevují se v různé podobě a na různých místech knihy. Různé typy poznámek jsou: poznámky v textu, informace o knize či autorovi, ale jsou to i zápisy, které se knihy vůbec netýkají, např. modlitby, výpočty, básně, záznamy o osobách atd.

3. 11. Fyzický stav knižního fondu

Fond farní knihovny je většinou ve výborném stavu, protože knihy byly uloženy v dřevěné knihovně a skříní. Pokud jsou nějaké knihy poškozeny, může za to červotoč nebo jsou knihy opotřebovány používáním, anebo jsou utržené předsádky, chybí nějaké spony nebo jsou vytrhané listy.

4. Schéma katalogizačního programu

Katalog je vypracován v databázovém programu Microsoft Acces. Katalogizační karta pro evidenci v tomto programu vychází ze struktury doporučené manuálem ISBD(A) Mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky. Praha 1997.²⁰³ Katalog je vytvořen jako tzv. Základní evidence, což je kratší verze než katalog. Informace o tiscích a o vydavatelích a tiskařích se dohledávaly na těchto internetových stránkách – německá Wikipedie, CERL Thesaurus a Google Books.

Základní evidence - schéma katalogizační karty

1. **Knižní soubor:** V této kolonce je „*Nová Bystřice*“
2. **Signatura 1, 2, 3/Označení svazku/Označení textové jednotky:** Zde píšeme uměle vytvořené signatury. V poli „Signatura 1“ píšeme písmeno, v poli „Signatura 2“ je to číslo. Když má tisk více dílů, píšeme je do „Označení svazku“. Každý svazek má svůj katalogový záznam. Do pole „Označení textové jednotky“ píšeme další přívažky, které se označují malými písmenky. Též má každý přívažek svůj vlastní katalogový záznam.
3. **Autor A/Autor B/Autor C/Autor D:** Jméno autora píšeme v 1. pádě v autoritní podobě (příjmení, křestní jméno). Osoby, které pochází z jiných než z českých zemí, zaznamenáváme autoritní podobu jejich jména v jazyce jejich národnosti. Pokud máme autorů více nebo překladatele díla, píšou se jejich jména do dalších kolonek. Autoři, jejichž

²⁰³ Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008. s. 155.

jméno se v tisku nevyskytuje a dohledali jsme ho z jiných zdrojů, píšeme jejich jméno do hranatých závorek.

4. **Název:** V 1. pádě. Transkribujeme ho. Pokud je opět název vzat z jiných zdrojů a nevyskytuje se v tisku, píšeme ho do hranaté závorky.
5. **Další názvová informace:** V této kolonce je zapsáno označení svazku, dílu, knihy, které podává přesnější informaci o tisku. Pokud je informace vzata z jiných zdrojů, opět píšeme do hranaté závorky.

Nakladatelské údaje

6. **Místo vydání/Jméno vydavatele/Rok vydání/Místo tisku/Jméno tiskaře/Rok tisku:** Informace v těchto kolonkách nalezneme v tisku v impresu na spodní straně titulního listu nebo na konci knihy. Občas je u jména vydavatele nebo tiskaře slovo faktor, což byl v podstatě vedoucí, pověřený dohlížením na tiskárnu. Jména vydavatelů nebo tiskařů se opět uvádí v autoritní podobě v 1. pádě. Místa vydání nebo tisku píšeme tak, jak se město jmenuje ve skutečnosti (např. Praha, Wien, ...). Datum vydání a tisku se píše jako arabské číslo. Pokud jsme některé údaje dohledávali, opět je píšeme do hranatých závorek.
7. **Signet:** Je to grafická značka, která symbolizuje tiskaře nebo nakladatele, a která se vyskytuje se na titulní straně, nejčastěji nad impresem, méně často na zadní straně knihy. Při popisu signetu musíme být podrobnější a napsat techniku, kterou je zhotovený, a co na něm je.
8. **Údaje o ilustracích:** Popisujeme ilustrace, které se v tisku vyskytují. Při popisu ilustrací opět musíme popsat techniku, kterou jsou zhotovené, jejich charakter (kánonový list, frontispis, celostránková ilustrace, drobná ilustrace, grafický titulní list), kde jsou umístěné (číslo stránky) a námět nebo přepis názvu ilustrace, popř. případnou signaturu toho, kdo ilustraci zhotovil.
9. **Vazba:** U ní musíme popsat materiál a techniku v následujícím pořadí: přední a zadní deska, hřbet, přední a zadní přideštiny, přední a zadní předsádka, ořízka. Pokud mají přideštiny a předsádky jiný papír, než je bílý, musíme napsat jeho typ, barvu, výzdobu, popsat papíry, které byly použity znovu nebo materiál, který není úplně obvyklý (pergamen, moiré).
10. **Supralibros:** Tato vlastnická značka, kterou najdeme na vazbě, musíme popsat její umístění, technika, kterou byla vyhotovena (slepotisk, zlatotisk, barevný tisk), určit vlastníka, je-li to možné, popsat ho a transliterovat text.
11. **Exlibris:** Toto grafické znamení vlastníka, které se nachází uvnitř knihy, musíme také náležitě popsat. A to tímto způsobem: umístění v tisku, technika (dřevoryt, dřevorez, mědiryt), určení vlastníka, je-li to možné, popis a transliterace textu.

- 12. Vlastnické poznámky:** Píšeme u nich umístění, způsob zápisu (pero, tužka, razítko), pokud jsou škrtnuté, přelepené či jinak doplněné popíšeme to také. Razítko musíme popsat důkladněji – barva, tvar, lemování, grafika a transliterace opisu.
- 13. Čtenářské poznámky:** Opět popíšeme jejich umístění a v jaké podobě se vyskytuje, obsah, typ písma a dataci. Je nutná transliterace těchto poznámek. Pokaždé se neuvádí celé znění těchto poznámek, někdy stačí pouze existence, umístění a stručný charakter. Z typů čtenářských poznámek vždy zapisujeme záznamy o cenách knih.
- 14. Stará signatura A/Stará signatura B/Stará signatura C:** Pokud tisky obsahují signatury, které si poznamenali původní vlastníci knih, zapíšeme je. Signatury musíme transliterovat. K nim do závorčky zapíšeme způsob, kterým byly zapsány (tužka, pero, inkoust), kde jsou umístěné (pokud jsou na štítku, popíšeme ho), a pokud jsou přeškrtnuté, je také třeba to zmínit.
- 15. Vložené dokumenty:** Zapisujeme veškeré dokumenty, které jsme našli uvnitř tisků. Mohou to být různé účty, korespondence, modlitby, kázání, výstřižky nebo jiné výpisky a zápisy. Vložené jsou i různé obrázky, na kterých jsou například svatí, nebo sušené listy či květiny. Tyto dokumenty popíšeme stručně. Pokud je to materiál obrazový, popíšeme techniku a samozřejmě, co na něm je.
- 16. Stav:** Zde popíšeme stav, v jakém se tisky nachází. Zmíníme se o poškození vazby a zbytku tisku (červotoči, hlodavci, plíseň, vlhko), pokud chybí listy, spony, háčky a další věci z vazby, a také nesmíme opomenout různé konzervátorské a restaurátorské zásahy.²⁰⁴

²⁰⁴ Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008. s. 158-204.

ZÁVĚR

Úkolem této bakalářské diplomové práce bylo vytvořit katalog knih, které byly do roku 2012 uloženy na faře v Nové Bystřici. Tento katalog vypracovaný v základní evidenci databázového programu Microsoft Access je připojen na konci práce na CD. Celkem je na něm 678 záznamů.

Práce je členěná na kapitoly a podkapitoly označené arabskými číslicemi.

Úvodní kapitola se zaměřuje na popis historie Nové Bystřice, její majitele a památky.

Další kapitola je zaměřená na duchovní správu v Nové Bystřici. Věnuje se vývoji církevní správy, kostelu sv. Petra a Pavla, kostelu sv. Kateřiny a farářům, děkanům a kaplanům, kteří v Nové Bystřici působili.

Velká kapitola a nejdůležitější je věnována samotnému rozboru dějin farní knihovny a katalogu. Dějiny farní knihovny jsem sestavovala podle vlastnických poznámek (jsou tu jména farářů v Nové Bystřici, jiných farářů, světských osob nebo církevních či jiných institucí), inventářů knih, které byly uloženy v SOkA Jindřichův Hradec v DÚ Nová Bystřice nebo na samotné faře a popisu signatur od dr. Oppeltové, která fond pořádala. Z rozboru vlastnických poznámek se dozvíme, že nejvíce je zastoupen Adalbert Plattner.

Nejvíce práce bylo na katalogu, který obsahuje 678 záznamů - tvoří ho 579 svazků, z toho jsou 2 rukopisy. Časové rozmezí katalogu je od roku 1570 do roku 1927. Jazykem těchto knih je především němčina, za ní následuje latina, v malé míře čeština a objevuje se i 1 francouzský tisk.

Katalog jsem rozebírala v následujících kapitolách. Rozebírala jsem obsahové složení knihovny a dále jednotlivé položky tohoto katalogu – počet tisků, jazyk, ve kterém byly vydány, místo tisku a vydání a tiskaři a nakladatelé v těchto městech, signet, vazba, supralibros, exlibris, vlastnické poznámky, čtenářské poznámky a stav. Ke kapitolám o počtu tisků, jazyku, místech vydání a tisku, vazbě a vlastnickým poznámkách byly vytvořeny přehledné tabulky a grafy.

V poslední kapitole je popsáno schéma katalogu v databázovém programu Microsoft Access, a podle kterého jsem postupovala při popisu knih.

Za katalogem je přiložen rejstřík autorů.

Výsledkem práce je popis historie farní knihovny a katalog. Farní knihovny v Nové Bystřici zpracována dosud nebyla. Snad se v této práci najdou pro badatele nějaké užitečné informace.

ANOTACE

Příjmení a jméno: Oulehlová, Marie

Název katedry a fakulty: Katedra Historie, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

Název diplomové práce: Katalog a dějiny historického fondu farní knihovny v Nové Bystřici

Název práce v angličtině: Catalog and history of historical fund parish library in Nová Bystřice

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jana Oppeltová, Ph. D.

Počet znaků: 114 717

Počet příloh: 0

Počet užitých pramenů/literatury: 8/11

Klíčová slova: knihovna, knihy, rukopisy, staré tisky, katalog, Nová Bystřice

Charakteristika diplomové práce: Hlavním cílem bakalářské práce bylo vytvoření katalogu farní knihovny v Nové Bystřici. Tento katalog obsahuje dohromady 678 záznamů – 579 svazků, z toho 2 jsou rukopisy. Časový rozsah knihovny je od roku 1570 do roku 1927. Kromě katalogu obsahuje práce také kapitoly, které popisují historii farní knihovny a její rozbor.

SEZNAM PRAMENŮ

- Rukou psaný list vložený v inventáři knih farní knihovny v Nové Bystřici z roku 1828, vytvořený děkanem Matějem Tuppym, který se nacházel na faře v Nové Bystřici. Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, bez inv. č., dosud nezpracováno.
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Gedenk Buch zur Sct. Katharinakirche in Neubistritz 1888-1902, inv. č. 3.
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 71
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 43.
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 38.
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Liber memorabilium 1907-1944, 1952, inv. č. 2.
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, Pamětní kniha, inv. č. 1.

TIŠTĚNÉ PRAMENY

- Strojopis z 1. 4. 1978 vytvořený P. Václavem Frolíkem, vložený v Pamětní knize č. 2 1907-1914, 1952, uložené ve Státním okresním archivu Jindřichův Hradec, DÚ Nová Bystřice, inv. č. 2

LITERATURA

- David, Petr – Soukup, Vladimír a kol.: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Česká Kanada. Jindřichohradecko. Praha 1999.
- Jirásko, Luděk: Česká Kanada. Jindřichohradecko a Novobystřicko. Praha-Litomyšl 2011.
- Kiclová, Renata: Jindřichův Hradec. Hrad a zámek, historické město a okolí. České Budějovice 2002
- Koblasa, Pavel: Místopis Jindřichohradecka. Seznámení s krajem Zlaté růže a Českou Kanadou. České Budějovice 2012.
- Lipský, L. František: Beneficia jindřicho-hradeckého vikariátu. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 17/1878, roč. 8, s. 131. Jindřichův Hradec 1878.
- Martínek, Radek et al.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie. Olomouc 2008.
- Novák, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Jindřichohradeckém. Praha 1901

- Okresní úřad v Jindřichově Hradci: Jindřichohradecko. s. 9. Datum není.
- Podhorský, Marek: Jihočeský kraj. Jindřichohradecko. Příbram 2005.
- Tischer, František: Příspěvky k dějinám církevním jižních Čech. Děkanství v Nové Bystřici. In: Ohlas od Nežárky 40/1896, roč. 26, s. 359. Jindřichův Hradec 1896.
- Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století. Praha 2006.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- <http://books.google.cz/>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Nová_Bystřice
- <http://de.wikipedia.org/wiki/>
- <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/jmenny-rejstrik/vrana-simon-bernard-1785-1856>
- <http://mechitharisten.org/die-wiener-mechitharisten/die-wiener-mechitharisten-buchdruckerei/>
- <http://proboststvi-jh.cz/novabystrice/>
- <http://thesaurus.cerl.org/record/cnp00378739>
- http://www.cerl.org/resources/cerl_thesaurus/main
- <http://www.deutsche-biographie.de/sfz28175.html>
- <http://www.novabystrice.cz/kostel-sv-petra-a-pavla/d-2849>
- <http://www.novabystrice.cz/zamek/d-2850>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/>
- <https://vufind.mzk.cz/Author/Home?>
- <https://www.google.cz/>
- Státní okresní archiv Jindřichův Hradec. DÚ Nová Bystřice. Liber memorabilium decanatus Neobystricensis 1907-14, 1952, inv. č. 2
- www.wakobobri.cz/request.php?1211

RESUME

This bachelor thesis describes manuscripts and old printing of a parish library in Nová Bystřice which lies in Jindřichův Hradec district. Since 2012 the library has been stored in SOkA Jindřichův Hradec. Till this year the library was stored in a presbytery of Nová Bystřice. This thesis aims to create a catalogue of the presbytery in Microsoft Acces program, to introduce its structure and to write the history of its fund. The second chapter describes history of the fund and except others, it introduces its owners and systém of signatures. The third chapter analyzes the fund, concretely the language of books, number of books, places of issuance and printings, thematic compositions and physical and graphical form. In the last chapter there is described the systém of catalogising. The processed catalogue contains in total 579 quires (2 manuscripts, others are old printings), described in 678 catalogue recordings. The time composition of the fund is from 1570 till 1927. The thesis was worked under the leading of Mgr. Jana Oppeltoová Phd. on the department of history on philosophical fakulty of Palacky university.

REJSTŘÍK AUTORŮ

A Lapide, Cornelius Cornelius A 5

Ab Angelis, Marianus A 13, G 11

Ackermann, Gottlieb H 15/1-2

Allioli, Joseph Franz H 2

Antoine, Paulus Gabrielus C 53, C 54, C 57, C 58, C 59

Antonius, Josephus F 8

Appeltauer, Ignatius B 100

Archdekin, Richardus A 7, E 100

Augustinus, Aurelius B 43/1-5

Aymé F 12

Ballufi, Cajetan H 52

Bancel Valentinus, Ludovicus B 14/1-2

Barthel, Joannes Casparus A 30

Bartholotti, Joannes Nepomucensis G 10

Beer, Johann Christoph A 20

Bellarinus, Johann B 31, F 11

Bellecius, Aloysius B 31

Bérault-Bercastel, Anton de C 1, C 2, C 3, C 4, C 5, C 6, C 7, C 8, C 9, C 10, C 11, C 12, C 13, C 14, C 15, C 16, C 17, C 18, C 19, C 20, C 21, C 23, C 24

Bernard, A. H 16

Bertierus, Franciscus Josephus B 60, B 98

Besombes, Jacobus A 11/1-2

Billot G 14

Binterim, Anton Joseph F 43

Boehmer, Ioannes Samuel Fridericus B 84

Borromeus, Carolus G 12/1-2

Bossuet, Jacobus Benignus C 31, E 91

Boucat, Antonius G 8

Bourdalouë, Ludwig B 431 fol.

Bradaus, Hiob H 17

Brettoneau, Franz F 18/1-2

Brukner, Peter B 495
Bulffer, Gervasius A 21/1-2
Bumüller, Johannes H 44/1-2
Hirtius, A. B 64
Opus B 64
Calinus, Caesar A 17/1-2, F 31/1-3
Campe, Joachim Heinrich H 56
Cartier, Germanus A 1/1-2
Cicero, Marcus Tullius B 87, B 88, B 89
Consset, Thoma M. J. F 9
Croiset, Johann B 436/1-30
Cyprianus, Caecilius B 20
De Roye, Franciscus A 28
Denzinger, Henricus H 12
Depisch, Johann Baptist G 15/1-2
Dereser, Thadeas Anton F 3/1-2
Dittrich, Philipp F 19
Dominik, Karl H 6
Dyon, Nicolaus de E 163
Elffen, Nicolaus B 62
Fahrlender, Norbert A 22
Fauber, D. N. H 7
Fink, Franz Friedrich A 34/1-4
Gazzaniga, Franciscus Petrus Mariae B 101/1-2, E 101/1-2, F 7
Gehrig, Johann Joseph B 447
Gemminger, Ludwig F 20
Giftschüß, Franz B 427
Graser, Rudolph B 426/1-2
Graveson, Ignatius Hyacinthus Amat de A 31, A 32/1-2
Gretsch, Adrian B 33, B 465, G 16/1-2
Gustavus, Joannes Mauritius G 4 fol.
Habersfeld, Joseph Haberkorn von D 7/1-2

Häglasperger, Franz Seraph B 215/1-2, B 338/1-2
Hahn, Ida Gräfin Hahn F 51, G 17
Hallers, Albrecht von B 290
Hareo, Franz G 25 fol.
Hauber, Johann Michael H 14/1-4
Hauser, Gualbertus Balthasarus G 20
Hefele, Carl Joseph H 18
Helfert, Joseph D 10, E 117, H 42
Hermann, Michael Kajetan H 20
Herwig, Bohuslaus A 8
Hes, Johann Jakob E 26, G 22
Hinterberger, Franz F 10/1-2
Hoch, Gregorius A 4/1-2
Horvath, Joannes Baptist F 47
Hunolt, Franz H 19
Charmes, Thomas ex G 9/1-4
Chimani, Leopold F 50
Chrysostomus, Johann B 485/1-10
Illmensee, Johann Michael von H 21
Jageisen, Johann Franz A 23
Jais, Paul Alois B 497
Jaksch, Peter Karl B 196/1-10, B 199, F 41
Jay, Gabrielus Franciscus le C 91
Jeschek, Sarkander B 472
Jirsík, Jan Valerian D 9
Jokell, Johann B. H 47/1-2
Kaltenbrunner, Karl Ad. H 57
Kempfen, Thomas von D 8, F 32
Khünl, Jakob B 466
Kiesewetter, Johann Gottfried Carl Cristian B 188
Klein, Anton H 49/1-6
Knittel, Casparus G 30

Köhler, Gregor F 35, F 36
Krammer, Michael F 21, F 22
Lambert, Joseph A 18 fol.
Leiter, Peter Paul F 23
Lenz, Nikolaus F 13
Liguorio, Alphons de G 13
Linek, Matheus A 9, A 10
Litomericensus, Hilarius D 3
Loberscheier, D. J. X. F 38
Lohner, Tobias F 15 fol.
Luby, Antonius B 25
Luca, Franciscus B 108 fol., F 1
Luz, Columbanum G 5
Marchal, Jan B 23
Marchetti, Johann B 210/1-17
Massillon, Johann Baptist B 484/1-13
Mayer, Gregorius E 134
Mayr, Beda A 24/1-2
Mick, Lambert B 461
Mickl, Quirinus A 12
Mika, Johann Marian B 463
Muratori, Ludwig Anton G 23
Neumaier, J. H 24
Neumayr, Francisco B 30, H 33, G 21
Nicolaus, August F 4/1-2, F 5/1-4
Nonhardt, Francisco B 204
Nusser, Kaietan H 22/1-2
Obentraut, Adolph Ritter von F 39
Oppelt, B. F 24
Palacký, Franz F 53/1-3
Pařízek, Alex B 479/1-4, B 305/1-3, B 483/1-2
Pässmaier, Anton F 25

Pehem, Josephus Joannes Nepomucensis E 104/1-2
Perrot, Claudius H 31/1-2
Pešina, Václav M. (1782-1859) B 20 bis
Phillips, G. H 60/1-7
Polák, Milota Zdirad B 11 bis.
Poree, Carolus B 48
Pospíšil, Jan H 28
Priegl, Matthäus B 468
Priliszky, Joannes Baptist G 29 fol.
Probst, Udalricus B 40
Prucha, Karl Franz H 38, H 39
Raimann, František D 14
Ratter, Johann Joseph H 23
Rechberger, Georg E 99/1-2
Renk, Paul F 48
Reyberger, Antonius Carolus B 12/1-2
Riga, Cyril B 424/1-6
Rückert, J. M. H 59
Rufus, Quintus Curtius B 86
Rutta, Carl F 27
Sagner, Casparus B 96/1-3
Sachsen, Hans D 13
Sailer, Franz Seraph B 448
Salzbacher, Josef H 53
Seelhammer, Antonius E 75
Schaffner, J. G. B 456
Schellers, Immanuel Johann Gerhard F 46, H 54/1-2
Scherndl, Balthasar A 14
Schilcher, Joseph Polikarp B 445
Schiller, Friedrich H 58/1-4
Schmid, Johann Baptist B 462
Schneller, Joseph B 437/1-2, B 476, E 69

Scholz, Marian Augustin F 2/1-4
Schramm, Thomas (1615-1616) F 28 fol.
Schrod, Josephus Lotharus de G 28
Schwabs, Landolin F 49
Siedler, Dominic F 45
Sika, Johann Baptist F 37
Silbert, Johann Peter H 48
Simone da Cascia A 6 fol.
Skerbinz, Pasqual B 469
Soberschiner, Det. Jr. X. H 41
Sondermann, Franciscus Guilelmus D 2
Speisgler, Bernhard B 471
Steiner, Bernardin B 467
Studach, Jakob Lorenz B 457
Sturmlerner, Friedrich B 165
Šedina, František Xaver H 25, H 26
Šrůtek, Josef Antonín A 15
Štekl, Antonín (Steckel, Anton) B 3
Tentscher, Ignatius B 13
Trebbels, Johann A 26
Tursellini, Horatius B 75
Urban, Wenzel B 454, B 455
Vacek, František Alois H 26
Vatter, Johann Peter H 35
Veith, Johann Emanuel H 45, H 474, H 475
Vergilius, Maro B 65
Viseman, Nicolaus H 50
Vogl, Joseph F 54/1-7
Monmorel, Abt von A 25
Voß, Johann Heinrich D 12
Werner, Friedrich Ludwig Zacharias B 459/1-2
Wetzer, Heinrich Joseph H 40/1-16

Wolf, Christian Freiherrn von A 33/1-2, B 562/1-2
Zängerle, Roman Sebastian F 29
Zech, Franciscus Xaverus E 105/1-2
Ziegen, Johann Joseph B 482/1-2
Zingard, D. F 44/1-2
Ziegler, Gregorius Thomas D 4
Carboneano, Phillipus de C 53, C 57, C 57, C 58
[Sadler, Bonifacius] B 43/1-5
Gailler, Franciscus Salesius A 17/1-2
Sotealius, Joannes B 22
Lucius, Horatius B 22
Barbosa, Augustinus B 22
Leuchtius, Valentinus G 25 fol.
Kayser, Cornelius Josephus A 8
Sailer, Johann Michael F 32
Brand, Jakob F 35
Huberto, V. D. B 108 fol.
Silberbaur, Joannes Georgius B 108 fol.
Gallina, Joannes A 12
Ruland, Anton F 27
Lünemann, Georg Heinrich F 46, H 54/1-2
Schönberger, Franz Xaver F 46, H 54/1-2
Schuler, G. M. F 49
Šedivý, Prokop B 3
Welte, Benedikt H 40/1-16